

Határozatok Tára

JULIANE KOKOTT
FŐTANÁCSNOK INDÍTVÁNYA
Az ismertetés napja: 2016. június 30.¹

C-443/15. sz. ügy

Dr. David L. Parris
kontra
Trinity College Dublin és társai

(a Labour Court [munkaügyi bíróság, Írország] által benyújtott előzetes döntéshozatal iránti kérelem)

„Alapvető jogok — 2000/78/EK irányelv — A foglalkoztatás és a munkavégzés során alkalmazott egyenlő bánásmód — Életkoron és szexuális irányultságon alapuló hátrányos megkülönböztetés — Többszörös hátrányos megkülönböztetés — Azonos neműek élettársi kapcsolata — Foglalkoztatói nyugdíj — Túlélő hozzátartozói nyugdíj — A túlélő házastárs vagy élettárs ellátása — A 60. életév betöltését megelőző házasságkötés vagy bejegyzett élettársi kapcsolat létesítésének követelménye — A belső jog szerinti akadályozó körülmények”

I – Bevezetés

1. A születésnapok általában öröme és ünneplésre adnak okot. Egyúttal azonban okot adhatnak az elmúlt időkre való visszatekintésre, és pozitív emlékek mellett arra vonatkozó fájdalmas gondolatokat is felidézhetnek, amit az ember az élete során elmulasztott, vagy amire a körülmények miatt hátralévő éveiben már nem lesz lehetősége.

2. Így történhetett ez Dr. David Parris úrral is, amikor néhány hete a 70. születésnapját ünnepelte. Afeletti örömeiben, hogy egy másik férfival hosszú évek óta fennálló élettársi kapcsolata Írországban egy törvénymódosítás folytán 2011-ben államilag elismertté vált, bizonyára jókora keserűség is keveredett. Ugyanis az a foglalkoztatói ellátási rendszer, amelyhez D. Parris a Trinity College Dublin volt tanáráként tartozik, élettársát nem jogosítja túlélő hozzátartozói nyugdíjra. Ezt azzal indokolják, hogy a pár túl későn – azaz csak D. Parris 60. életévének betöltését követően – kötötte meg az életre szóló köteleket. D. Parris ezzel szemben azzal érvel, hogy az írországi jogi helyzet egyáltalán nem is tette számára lehetővé, hogy ott a 60. életévének betöltését megelőzően azonos nemű személlyel házasságot kössön vagy bejegyzett élettársi kapcsolatot létesítsen.

¹ — Eredeti nyelv: német.

3. D. Parris helyzetéből kiindulva a jelen eljárás lehetőséget ad a Bíróságnak arra, hogy az életkor és a szexuális irányultság szerinti egyenlő bánásmód uniós jogi alapelveihez kapcsolódó, egészen sokrétű ítélkezési gyakorlatát tovább finomítsa. A nők és férfiak közötti egyenlő bánásmóddhoz hasonlóan az uniós jog általános elveinek egyikéről van szó, amelyet az elsődleges jogban az Alapjogi Charta 21. cikke rögzít,² a 2000/78/EK irányelv³ pedig részletesen meghatározza azt.⁴

4. A jelen ügyben különös figyelmet kell fordítani arra, hogy az érintett személy esetleges hátrányos megkülönböztetése két tényezőtől eredeztethető – az életkorától és a szexuális irányultságától. A Bíróság ezért csak akkor jár el a tényleges élethelyzetnek megfelelően, ha ahelyett, hogy az életkor és a szexuális irányultság szempontjait külön-külön venné figyelembe, a két tényezőt együttesen értékeli. Ezenkívül azt is figyelembe kell venni, hogy a 60. életév betöltését megelőző házasságkötésre vagy élettársi kapcsolat létesítésére vonatkozó, vitatott követelmény Írorszában a lakosság egy egész csoportja számára legyőzhetetlen akadállyal bizonyult.

II – Jogi háttér

A – Unió jog

5. Az ügy uniós jogi hátterét a 2000/78 irányelv képezi, amely annak 20. cikke alapján az *Európai Községek Hivatalos Lapjában* való kihirdetésének napján, azaz 2000. december 2-án lépett hatályba.

6. 1. cikke értelmében az irányelv célja

„a valláson, meggyőződésen, fogyatékonyságon, életkoron vagy szexuális irányultságon alapuló, foglalkoztatás és munkavégzés során alkalmazott hátrányos megkülönböztetés elleni küzdelem általános kereteinek a meghatározása az egyenlő bánásmód elvének a tagállamokban történő [megvalósítása]”.

7. „A hátrányos megkülönböztetés fogalma” cím alatt a 2000/78 irányelv 2. cikke a következőképpen rendelkezik:

„(1) Ezen irányelv alkalmazásában az »egyenlő bánásmód elve« azt jelenti, hogy az 1. cikkben említett okok alapján nem szabad semmiféle közvetlen vagy közvetett hátrányos megkülönböztetést tenni.

(2) Az (1) bekezdés alkalmazásában:

- a) közvetlen hátrányos megkülönböztetés akkor áll fenn, ha egy személy egy másikhoz képest kedvezőtlenebb elbánásban részesül, részesült vagy fog részesülni egy hasonló helyzetben az 1. cikkben hivatkozott okok bármelyike alapján;
- b) közvetett hátrányos megkülönböztetés akkor áll fenn, ha egy látszólag semleges előírás, feltétel vagy gyakorlat egy bizonyos vallású vagy meggyőződésű, egy bizonyos fogyatékonyságú, egy bizonyos életkorú vagy egy bizonyos szexuális irányultságú személyt más személyekkel szemben hátrányos helyzetbe hoz, kivéve, ha

2 — Lásd: Küçükdeveci-ítélet (C-555/07, EU:C:2010:21, 21. pont) az életkoron alapuló hátrányos megkülönböztetésről, és Léger-ítélet (C-528/13, EU:C:2015:288, 48. pont) a szexuális irányultságon alapuló hátrányos megkülönböztetésről.

3 — A foglalkoztatás és a munkavégzés során alkalmazott egyenlő bánásmód általános kereteinek létrehozásáról szóló, 2000. november 27-i tanácsi irányelv (HL L 303., 16. o.; magyar nyelvű különkiadás 5. fejezet, 4. kötet, 79. o.); a továbbiakban pedig: 2000/78 irányelv vagy egyszerűen irányelv.

4 — Lásd: Küçükdeveci-ítélet (C-555/07, EU:C:2010:21, 21. pont); Prigge és társai ítélet (C-447/09, EU:C:2011:573, 38. pont); DI-ítélet (C-441/14, EU:C:2016:278, 22. pont).

- i) az előírás, feltétel vagy gyakorlat törvényes cél által objektíve igazolható, és a cél elérésére irányuló eszközök megfelelők és szükségesek; [...]

[...]

(5) Ez az irányelv nem érinti a nemzeti jog által meghatározott olyan intézkedéseket, amelyek egy demokratikus társadalomban a közbiztonság és a közrend fenntartásához, a bűncselekmények megakadályozásához, az egészség védelméhez és mások jogainak és szabadságának a védelméhez szükségesek.”

8. A 2000/78 irányelv hatályát a 3. cikk határozza meg:

„(1) A Közösségre átruházott hatáskörök korlátain belül ezt az irányelvet minden személyre alkalmazni kell, mind a köz-, mind a magánszféra vonatkozásában, beleértve a köztestületeket [helyesen: állami szerveket] is a következőkre tekintettel:

[...]

- c) alkalmazási és munkakörülmények [helyesen: alkalmazási és munkafeltételek], beleértve az elbocsátást és a díjazást;

[...]

(3) Ezt az irányelvet nem kell alkalmazni semmilyen állami rendszerek vagy azzal egyenrangú [helyesen: azzal egy tekintet alá eső] egyéb rendszerek kifizetéseire, beleértve az állami szociális biztonsági és a szociális védelmi rendszereket is.”

9. A 2000/78 irányelv 6. cikke, amely „[a]z életkoron alapuló eltérő bánásmód igazolás[áról]” szól, kivonatolva a következő rendelkezéseket tartalmazza:

„(1) A 2. cikk (2) bekezdése ellenére a tagállamok rendelkezhetnek úgy, hogy az életkoron alapuló eltérő bánásmód nem jelent hátrányos megkülönböztetést, ha a nemzeti jog keretein belül egy törvényes cél által objektíven és észszerűen igazolt, beleértve a foglalkoztatáspolitikát, a munkaerő-piaci és a szakképzési célkitűzéseket, és ha a cél elérésének eszközei megfelelők és szükségesek [helyesen: ha – a nemzeti jog keretein belül – jogszerű céllal, például jogszerű foglalkoztatáspolitikai, munkaerőpiaci, vagy szakképzési céllal objektív és észszerű módon igazolhatók, valamint e cél elérésének eszközei megfelelők és szükségesek]. Az ilyen eltérő bánásmód magában foglalhatja, többek között:

[...]

(2) A 2. cikk (2) bekezdése ellenére a tagállamok rendelkezhetnek úgy, hogy a foglalkoztatási szociális biztonsági rendszerekben a rendszerbe történő belépés korhatárhoz kötése, továbbá a nyugdíjra vagy rokkantsági ellátásra való jogosultság [helyesen: a rendszerbe történő belépés, továbbá a nyugdíjra vagy rokkantsági ellátásra való jogosultság korhatárhoz kötése] – beleértve az ilyen rendszerek alapján a foglalkoztatottak vagy a foglalkoztatottak csoportjai, illetve kategóriái részvételének különböző életkorhoz kötését – és az ilyen rendszerekkel kapcsolatos biztosításmatematikai számításokban az életkor használata nem jelent az életkoron alapuló hátrányos megkülönböztetést, feltéve, hogy ez nem eredményez a nemi hovatartozáson alapuló hátrányos megkülönböztetést.”

10. Hivatkozni kell végül az irányelv (22) preambulumbekkezdésére, amelyben a Tanács kimondja:

„Ez az irányelv nem érinti a családi állapotra és az attól függő ellátásokra vonatkozó nemzeti törvényeket.”

11. 18. cikkének első bekezdése alapján a 2000/78 irányelvet 2003. december 2-áig kellett a tagállamok nemzeti jogrendjébe átültetni.

B – Nemzeti jog

12. Az ír jogból elsősorban a Pensions Act 1990⁵ 2004-ben módosított változata⁶ irányadó. A Pensions Act 66. cikke tartalmazza a foglalkoztatói ellátási rendszerek vonatkozásában a – különösen az életkor, a szexuális irányultság és a családi állapot alapján megvalósított – hátrányos megkülönböztetés általános tilalmát.

13. A Pensions Act 72. cikke egy sor kivételt jelöl meg a hátrányos megkülönböztetés foglalkoztatói ellátási rendszerek vonatkozásában irányadó tilalma alól, és kivonatolva a következőket írja elő:

„(1) Nem minősül az azonos nyugdíjjogosultság elve életkoron alapuló megsértésének, ha

[...]

c) meghatározott életkorhoz vagy szolgálati időhöz vagy mindkettőhöz, mint az ellátásra való jogosultság követelményéhez vagy feltételéhez kötik [...] feltéve, hogy az nem eredményezi az azonos nyugdíjjogosultság elvének nemen alapuló megsértését.

[...]

(3) Nem minősül az azonos nyugdíjjogosultság elve családi állapoton vagy szexuális irányultságon alapuló megsértésének, ha az elhunyt biztosított özvegye kedvezőbb foglalkoztatói ellátásokban részesül, feltéve hogy az nem eredményezi az azonos nyugdíjjogosultság elvének fent említett nemen alapuló megsértését.

[...]”

14. Hivatkozni kell ezenkívül a Civil Partnership and Certain Rights and Obligations of Cohabitants Act 2010-re.⁷ Ez a törvény adott 2011-től első alkalommal lehetőséget Írországbán az azonos nemű párok számára bejegyzett élettársi kapcsolat létesítésére. Egy, az említett törvényhez 2010-ben kibocsátott miniszteri rendelet⁸ ezenkívül 2011. január 1-jétől lehetővé tette a külföldön létesített, bejegyzett élettársi kapcsolatok írországi elismerését, azonban csak a jövőre nézve.

15. Végül egy 2015. május 22-én népszavazás útján elfogadott alkotmánymódosítás lehetővé tette az azonos nemű párok számára, hogy házasságot kössenek. A szükséges törvénymódosítások hatálybalépését követően 2015. november 16-a óta lehet élni ezzel a lehetőséggel.

5 — Az 1990. évi nyugdíjtörvény.

6 — A módosításokra a Social Welfare (Miscellaneous Provisions) Act 2004 (2004. évi társadalombiztosítási törvény [Vegyes rendelkezések]) révén került sor, amely a 2000/78 irányelv átültetése érdekében egy új VII. Címmel egészítette ki a Pensions Act 1990-et.

7 — Az élettársi kapcsolatokról és az együttélők bizonyos jogairól és kötelezettségeiről szóló 2010. évi törvény.

8 — Civil Partnership (Recognition of Registered Foreign Relationships) Order 2010, S. I. 649.

III – A tényállás és az alapeljárás

16. A kérdést előterjesztő bíróság, az ír Labour Court⁹ (munkaügyi bíróság) előtt egy D. Parris által indított per van folyamatban, amelyben a felperes foglalkoztatói túlélő hozzátartozói nyugdíj biztosítását kívánja elérni azonos nemű élettársa számára, arra az esetre, ha élettársa túlélné őt. D. Parris keresete egyrészt korábbi munkáltatója, a Trinity College Dublin, másrészt pedig a Higher Education Authority, a Department of Public Expenditure and Reform, valamint a Department of Education and Skills (az utóbbi három hatóság a továbbiakban együtt: alperes hatóságok) ellen irányul.

A – D. Parris személye és családi állapota

17. D. Parris 1946. április 21-én született és ír-angol kettős állampolgár. Több mint harminc éve él tartós kapcsolatban azonos nemű élettársával. A kérdést előterjesztő bíróság meg van róla győződve, hogy D. Parris és élettársa már sok évvel korábban házasságot kötöttek volna vagy bejegyzett élettársi kapcsolatot létesítettek volna, amennyiben arra jogilag lehetőségük lett volna.

18. Mivel az Egyesült Királyságban 2005. decembere óta lehet bejegyzett élettársi kapcsolatot létesíteni,¹⁰ D. Parris és élettársa 2009. április 21-én – D. Parris 63. születésnapján – ott létesített bejegyzett élettársi kapcsolatot. Ezen élettársi kapcsolat elismerésére azonban Írországban akkor még nem volt lehetőség. Ezt az elismerést a 2010-es miniszteri rendelet által előírt módon csak 2011. január 12-étől és csak a jövőre vonatkozó hatállyal biztosították D. Parris számára.

19. Ezenkívül négy évvel ezen elismerést követően, azaz 2015. január 12-én, D. Parris az Egyesült Királyságban házasságot kötött élettársával.

B – A D. Parrisnak a Trinity College foglalkoztatói ellátási rendszerében fennálló biztosítási jogviszonyáról

20. D. Parris 1972-től 2010-ig állt előadóként („Lecturer”) a Trinity College alkalmazásában. E minőségében a Trinity College ellátási rendszerének járulékot nem fizető biztosítottjává is vált.

21. D. Parris 2010. december 31-i előrehozott nyugdíjba vonulása óta az említett ellátási rendszer terhére nyújtott foglalkoztatói öregségi nyugellátásban részesül. Jó egy évvel korábban, 2009. december 3-án a jelentős pénzügyi válsághelyzet¹¹ miatt az ellátási rendszer nyugdíjalapját egy állami hatóság, a National Treasury Management Agency vette át. Azóta a nyugdíjrendszer ellátásait állami forrásokból finanszírozzák.

22. Az ellátási rendszer biztosítási feltételeinek 5. szakasza („Rule 5”) alapján a biztosított házastársa vagy bejegyzett élettársa a biztosítottat halála előtt megillető összeg kétharmadának megfelelő összegű élethossziglani nyugdíjra jogosult, amennyiben a biztosított a házastársa vagy bejegyzett élettársa előtt elhalálozik. Az ilyen jogosultság azonban csak akkor áll fenn, ha a házasságot vagy bejegyzett élettársi kapcsolatot a biztosított 60. életének betöltését megelőzően, illetve a biztosított nyugdíjazása előtt kötötték, amennyiben ez utóbbi időpont korábbi. Későbbi házasságkötés vagy később létesített élettársi kapcsolat esetén a túlélő házastárs vagy élettárs csak rövidített, öt évre járó túlélő hozzátartozói nyugdíjra jogosult, és erre is csak akkor, ha a biztosított nyugdíjba vonulását követő öt éven belül halálozik el.

9 — Dublini munkaügyi bíróság.

10 — Az Egyesült Királyságban a Civil Partnership Act 2004 (az élettársi kapcsolatról szóló 2004. évi törvény) irányadó.

11 — A kérdést előterjesztő bíróság által előadottak szerint egy 2008-ban végzett biztosításmatematikai felülvizsgálat megállapította, hogy az ellátási rendszer a biztosítottak igényeinek csak 37%-át képes kielégíteni.

C – D. Parris élettársának túlélő hozzátartozói nyugdíj iránti kérelméről

23. D. Parris 2010. szeptember 17-én hivatalos kérelmet nyújtott be a Trinity College-nál élettársa túlélő hozzátartozói nyugdíjra való jogosultságának megállapítása iránt.

24. Ezt a kérelmet az ellátási rendszer biztosítási feltételeinek 5. szakaszára hivatkozással elutasították, mivel D. Parris bejegyzett élettársi kapcsolatát nem 60. életévét megelőzően létesítette. A Higher Education Authority helybenhagyta a Trinity College határozatát.

25. Az elutasító határozatokkal szemben D. Parris panasszal élt az Equality Tribunal – az egyenlő bánásmódot felelős hatóság – előtt, sérelmezve, hogy a módosított Pensions Act 1990 megsértésével életkora és szexuális irányultsága miatt közvetlen és/vagy közvetett hátrányos megkülönböztetésben részesült. Mivel ez a panasz is sikertelennek bizonyult, D. Parris végül a folyamatban lévő keresetet indította a Labour Court (munkaügyi bíróság) előtt.

IV – Az előzetes döntéshozatal iránti kérelem és a Bíróság előtti eljárás

26. A Labour Court (munkaügyi bíróság) a 2015. augusztus 13-án érkezett, 2015. augusztus 11-i végzésével az EUMSZ 267. cikk alapján a következő kérdéseket terjesztette a Bíróság elé előzetes döntéshozatalra:

1) Szexuális irányultságon alapuló hátrányos megkülönböztetésnek minősül-e, és ellentétes-e a 2000/78/EK irányelv 2. cikkével valamely foglalkoztatói ellátási rendszer keretén belül olyan szabály alkalmazása, amely a biztosított halálát túlélő élettárs túlélő hozzátartozói nyugellátásának kifizetését azzal a feltétellel korlátozza, hogy a biztosított és túlélő élettársa a biztosított 60. életévének betöltése előtt élettársi kapcsolatot létesítsen, jöllehet a nemzeti jog nem tette lehetővé számukra az élettársi kapcsolat létesítését a 60. életév betöltését megelőzően, miközben a biztosított és élettársa ezen időpontot megelőzően tényleges életközösséget létesített?

2) Az 1. kérdésre adandó nemleges válasz esetén:

Életkoron alapuló hátrányos megkülönböztetésnek minősül-e és ellentétes-e a 2000/78/EK irányelv 6. cikkének (2) bekezdésével összefüggésben értelmezett 2. cikkével az, hogy valamely ellátást nyújtó intézmény a foglalkoztatói ellátási rendszer keretében a rendszerben biztosított személy túlélő élettársát a biztosított halála esetén megillető túlélő hozzátartozói nyugellátást olyan követelményhez köti, hogy a biztosított és élettársa a biztosított 60. életévének betöltése előtt élettársi kapcsolatot létesítsen, amennyiben:

- a) az a meghatározott életkor, amelynek betöltése előtt a biztosítottnak élettársi kapcsolatot kell létesítenie, nem szerepel a biztosításmatematikai számítások szempontjai között, és
- b) a biztosított és élettársa számára a nemzeti jog alapján a biztosított 60. életévének betöltése előtt nem volt lehetősége élettársi kapcsolatot létesíteni, noha a biztosított és élettársa ezen időpontot megelőzően tényleges életközösséget létesített?

3) A 2. kérdésre adandó nemleges válasz esetén:

A 2000/78/EK irányelv 6. cikkének (2) bekezdésével összefüggésben értelmezett 2. cikkel ellentétes hátrányos megkülönböztetésnek minősül-e, ha az akár az 1., akár a 2. pontban bemutatott, foglalkoztatói ellátási rendszerben alkalmazandó jogosultsági korlátozások a rendszer keretében biztosított személy életkorából és szexuális irányultságából együttesen következtek?

27. A Bíróság előtti eljárásban D. Parris, a Trinity College és az alperes hatóságok, valamint az Egyesült Királyság Kormánya és az Európai Bizottság nyújtott be írásbeli észrevételeket. Az Egyesült Királyság Kormányának kivételével ugyanezen érintettek képviseltették magukat a 2016. április 28-i tárgyaláson is.

V – Értékelés

28. A Bíróság nem első ízben foglalkozik azzal a kérdéssel, hogy egy munkavállaló azonos nemű túlélő élettársa jogosult-e túlélő hozzátartozói nyugdíjra a foglalkoztatói nyugellátási rendszer terhére.¹² A korábbi eljárásoktól eltérően azonban a jelen ügyben már nem azt kell tisztázni, hogy az ilyen élettársak e vonatkozásban egyáltalán a hagyományos házasságok özvegyeivel egy megítélés alá esnek-e. Az alapeljárásban ugyanis elismerték, hogy a munkavállalók minden túlélő házastársa, illetve élettársa – akár azonos nemű, akár különnemű a pár – igénybe vehet foglalkoztatói túlélő hozzátartozói nyugellátást. A jelen ügyben csak a biztosítási feltételek egyik szakasza vitatott, amely alapján az érintett munkavállalónak a 60. életének betöltését megelőzően kell házasságot vagy bejegyzett élettársi kapcsolatot létesítenie (a továbbiakban: 60 éves korhatár vagy vitatott korhatár).

29. Előzetes döntéshozatal iránti kérelmével a kérdést előterjesztő bíróság arra szeretne választ kapni, hogy a vitatott korhatár a 2000/78 irányelv szerinti, az uniós jog által tiltott hátrányos megkülönböztetésnek minősül-e, figyelemmel arra, hogy Írországban néhány évvel ezelőttig sem a házasság, sem a bejegyzett élettársi kapcsolat intézménye nem volt elérhető az azonos nemű párok számára. Pontosabban fogalmazva az olyan homoszexuális munkavállalók számára, mint D. Parris, akik 1951. január 1-je előtt születtek, jogi okokból lehetetlen volt, hogy teljesítsék a 60. életév betöltését megelőző házasságkötésre vagy bejegyzett élettársi kapcsolat létesítésére vonatkozó feltételt. Noha igaz, hogy D. Parris külföldön – nevezetesen az Egyesült Királyságban – már a 60. születésnapja előtt létesíthetett volna bejegyzett élettársi kapcsolatot, ezt azonban, ahogy a kérdést előterjesztő bíróság kiemeli, Írországban nem ismerték volna el a 60 éves korhatár elérése előtt.

30. A hátrányos megkülönböztetés kérdése a jelen ügyben három különböző szempontból merül fel a Bíróság előtt, amelyek mindegyike egy-egy előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdés tárgyát képezi: egyrészt az érintett munkavállaló szexuális irányultága szempontjából (lásd a lenti B. fejezetet), másrészt életkorára figyelemmel (lásd a lenti C. fejezetet), harmadrészt pedig a szexuális irányultág és az életkor összefüggésére figyelemmel (lásd a lenti D. fejezetet).

A – A 2000/78 irányelv hatálya (előzetes kérdés)

31. Mielőtt az előzetes döntéshozatalra előterjesztett három kérdés tartalmi értékelésével foglalkoznék, néhány rövid, előzetes megjegyzést fűzök a 2000/78 irányelv hatályához kapcsolódóan.

1. Tárgyi hatály

32. A 2000/78 irányelvet a 3. cikke (1) bekezdésének c) pontja értelmében a „Közösségre átruházott hatáskörök korlátain belül [...] minden személyre alkalmazni kell, mind a köz-, mind a magánszféra vonatkozásában, beleértve a köztestületeket is [...] [az] alkalmazási és munkakörülmények[re tekintettel], beleértve az elbocsátást és a díjazást”.

12 — Lásd: Maruko-ítélet (C-267/06, EU:C:2008:179); hasonlóképpen: Römer-ítélet (C-147/08, EU:C:2011:286, 66. pont).

33. Az állandó ítélkezési gyakorlat alapján a foglalkoztatói nyugdíjak is a díjazásnak az EUMSZ 157. cikkben és a hátrányos megkülönböztetéssel szembeni küzdelemre vonatkozó irányelvekben használt fogalma¹³ alá tartoznak, mivel egyfajta késleltetett díjazásnak minősülnek.¹⁴ Ezenkívül a Bíróság a 2000/78 irányelv 3. cikke (1) bekezdésének c) pontja vonatkozásában már úgy határozott, hogy a foglalkoztatói ellátási rendszerekből nyújtott túlélő hozzátartozói nyugdíjak a díjazás fogalmába tartoznak.¹⁵ A tárgyalás során a Trinity College és a Bizottság is elismerte, hogy a jogvita tárgyát képező túlélő hozzátartozói nyugdíj esetén díjazásról van szó.

34. A 2000/78 irányelv 3. cikkének (3) bekezdése alapján az *állami* szociális rendszerekből származó kifizetések nem tartoznak az irányelv hatálya alá.¹⁶ Az alapeljárás tárgyát képező túlélő hozzátartozói nyugdíj azonban a Trinity College *foglalkoztatói* ellátási rendszerének része, amelyben D. Parris a munkaszerződésénél fogva biztosított.

35. A foglalkoztatói ellátási rendszerként való besorolással az sem áll szemben, hogy a Trinity College nyugdíjalapja időközben egy nemzeti hatóságra szállt át, és az ellátásokat azóta az állam finanszírozza. A Bíróság ugyanis már többször utalt arra, hogy annak eldöntése során, hogy valamely nyugdíjrendszer ellátása a díjazás fogalmába tartozik-e, nem irányadó hogy milyen módon finanszírozzák és igazgatják.¹⁷ Egyedül az döntő, hogy a túlélő hozzátartozói nyugdíj a korábbi munkaviszony alapján kerül kifizetésre, ha a nyugdíj csak egy bizonyos munkavállalói kategóriát érint, ha az közvetlenül a letöltött szolgálati idő függvénye, és ha mértékét a munkavállaló utolsó fizetése alapján kell kiszámítani.¹⁸ Az előzetes döntéshozatalra utaló határozatban foglalt információk alapján a jelen ügyben az említett feltételek mindegyike megvalósul.

36. Így az olyan túlélő hozzátartozói nyugdíj, mint amilyennek a megállapítását a jelen ügyben D. Parris az élettársa számára el kívánja érni, a 2000/78 irányelv tárgyi hatálya alá tartozik.

2. Időbeli hatály

37. A 2000/78 irányelv 2000. december 2-án lépett hatályba (az irányelv 20. cikke). A tagállamoknak legkésőbb 2003. december 2-ig kellett átültetniük azt a nemzeti jogukba (az irányelv 18. cikkének első bekezdése).

38. D. Parris 2010. szeptember 17-én, tehát több mint hat évvel a 2000/78 irányelv átültetésére szolgáló határidő lejártát követően nyújtott be kérelmet élettársa túlélő hozzátartozói nyugdíjra való jogosultságának megállapítása iránt. Az irányelv hatálya ezért kiterjed a kérelemre, továbbá a D. Parris élettársának esetlegesen a jövőben nyújtandó túlélő hozzátartozói nyugdíjra is.

39. Az Egyesült Királyság azzal a kifogással él, hogy D. Parris nyugdíjvárománya csaknem teljes egészében a 2000/78 irányelv hatálybalépését megelőző időszakból származó szolgálati időn alapul, és ezért arra nem terjedhet ki az egyenlő bánásmód említett irányelv szerinti elve.

13 — A díjazás EUMSZ 157. cikk (korábban az EKG-Szerződés 119. cikke vagy az EK-Szerződés 141. cikke) szerinti fogalmával fennálló párhuzam vonatkozásában lásd a 2000/78 irányelv (13) preambulumbekezdését.

14 — Bilka-Kaufhaus ítélet (170/84, EU:C:1986:204, 22. és 23. pont); Barber- ítélet (C-262/88, EU:C:1990:209, 28–30. pont); Maruko-ítélet (C-267/06, EU:C:2008:179, 45. pont); lásd ugyanebben az értelemben: Römer-ítélet (C-147/08, EU:C:2011:286, 30–33. pont).

15 — Maruko-ítélet (C-267/06, EU:C:2008:179, 45. pont); lásd ugyanebben az értelemben, a jelenlegi EUMSZ 157. cikkel kapcsolatban: Ten Oever ítélet (C-109/91, EU:C:1993:833, 12. és 13. pont); Coloroll Pension Trustees ítélet (C-200/91, EU:C:1994:348, 18. pont); Menauer-ítélet (C-379/99, EU:C:2001:527, 18. pont).

16 — Lásd a 2000/78 irányelv (13) preambulumbekezdését is.

17 — Lásd: Beune-ítélet (C-7/93, EU:C:1994:350, 38. pont); Griesmar-ítélet (C-366/99, EU:C:2001:648, 37. pont); Niemi-ítélet (C-351/00, EU:C:2002:480, 43. pont); Bizottság kontra Görögország ítélet (C-559/07, EU:C:2009:198, 46. pont).

18 — Beune-ítélet (C-7/93, EU:C:1994:350, 43. és 45. pont); Griesmar-ítélet (C-366/99, EU:C:2001:648, 28. és 30. pont); Maruko-ítélet (C-267/06, EU:C:2008:179, 46. és 48. pont); Bizottság kontra Görögország ítélet (C-559/07, EU:C:2009:198, 47. és 50. pont).

40. Ez a kifogás azonban nem helytálló. Az állandó ítélkezési gyakorlatnak megfelelően ugyanis valamely új jogszabály azon jogi aktusnak a hatálybalépésétől alkalmazandó, amely e jogszabályt tartalmazza, és bár az nem vonatkozik a korábbi törvény hatálya alatt keletkezett és véglegesen megszerzett jogi helyzetekre, azt alkalmazni kell az ilyen helyzetek jövőbeli hatásaira, valamint az új jogi helyzetekre. Ez csak akkor nem igaz – a jogi aktusok visszaható hatályának a tilalmára vonatkozó elv sérelme nélkül –, ha az új szabályhoz olyan különleges rendelkezések kapcsolódnak, amelyek a szabály időbeli alkalmazásának feltételeit külön meghatározzák.¹⁹

41. Ezek az alapelvek a 2000/78 irányelv időbeli hatályára is irányadóak. Az irányelv időbeli hatályának az említett általános elvektől eltérő korlátozásához az uniós jogalkotó kifejezett rendelkezésére lett volna szüksége. Ilyen különös szabályozás azonban nincs.

42. A Bíróság már következetesen megállapította a 2000/78 irányelv alkalmazhatóságát a foglalkoztatói nyugdij és a túlélő hozzátartozói nyugdij olyan eseteire, amelyekben az alapul fekvő várományok – a jelen ügghöz hasonlóan – sokkal az irányelv hatálybalépése előtt keletkeztek, és mindenféle járulékfizetések vagy referencia időszakok ugyancsak az irányelv hatálybalépése előtti időszakból származtak.²⁰ A Bíróság a 2000/78 irányelv szerinti foglalkoztatói nyugdíjakhoz kapcsolódó ítélkezési gyakorlata hatályának időbeli korlátozásáról – az EGK-Szerződés 119. cikkéhez (jelenleg EUMSZ 157. cikk) kapcsolódó Barber-ügytől²¹ eltérően – kifejezetten *nem* rendelkezett.²² Hozzáteszem, hogy ilyen időbeli korlátozásra már nem is volt lehetőség, mivel a Barber-ítélet óta minden érintett számára kellőképpen világosan megismerhető volt, hogy a foglalkoztatói nyugdíjak a díjazás uniós jogi fogalma alá tartoznak, és azokra alkalmazandók a hátrányos megkülönböztetés esetleges tilalmai.

43. A Bíróság megállapította, hogy a hátrányos megkülönböztetés 2000/78 irányelvben foglalt tilalma nem keletkeztet jogosultságot *múltbeli*, az említett irányelv átültetésére szolgáló határidő lejárát megelőző időszakokra vonatkozó *kifizetésekre*.²³ Ez azonban nem érinti a *jövőbeli* túlélő hozzátartozói nyugdíjra való jogosultság jelen ügyben vitatott megállapítását, mivel az csak az ellátási rendszer jövőben teljesítendő kifizetéseire vonatkozik, még ha kiszámításakor figyelembe is veszik a múltbeli szolgálati időket és járulékfizetést.²⁴

44. Következésképpen a 2000/78 irányelv időbeli hatálya kiterjed az alapeljárás szerinti tényállásra.

B – Szexuális irányultságon alapuló hátrányos megkülönböztetés (az előzetes döntéshozatalra előterjesztett első kérdés)

45. Első kérdésével a kérdést előterjesztő bíróság lényegében arra szeretne választ kapni, hogy a 2000/78 irányelv által tiltott, szexuális irányultságon alapuló hátrányos megkülönböztetésnek minősül-e az, ha egy foglalkoztatói nyugdíjrendszer az azonos nemű élettárs túlélő hozzátartozói nyugdíjra való jogosultságát ahhoz a feltételhez köti, hogy a bejegyzett élettársi kapcsolatot a rendszerben biztosított munkavállaló 60. életévének betöltését megelőzően létesítették, amennyiben az érintettek számára élettársi kapcsolat vagy házasság létesítése az említett korhatár elérése előtt ugyanakkor jogilag lehetetlen volt.

19 — Brock-ítélet (68/69, EU:C:1970:24, 64. pont); Licata kontra WSA ítélet (270/84, EU:C:1986:304, 31. pont); Pokrzeptowicz-Meyer-ítélet (C-162/00, EU:C:2002:57, 50. pont); Monsanto Technology ítélet (C-428/08, EU:C:2010:402, 66. pont); Bizottság kontra Moravia Gas Storage ítélet (C-596/13 P, EU:C:2015:203, 32. pont).

20 — Lásd: Maruko-ítélet (C-267/06, EU:C:2008:179, különösen a 19., 20. és 79. pont); hasonlóan: Römer-ítélet (C-147/08, EU:C:2011:286, különösen a 22. és 66. pont).

21 — Barber-ítélet (C-262/88, EU:C:1990:209, 40–45. pont).

22 — Maruko-ítélet (C-267/06, EU:C:2008:179, 77–79. pont); Römer-ítélet (C-147/08, EU:C:2011:286, 66. pont).

23 — Römer-ítélet (C-147/08, EU:C:2011:286, 57–64. pont).

24 — Römer-ítélet (C-147/08, EU:C:2011:286, 66. pont).

46. A *hátrányos megkülönböztetés* olyan eltérő bánásmód, amely nem igazolt.²⁵ Jóllehet a 2000/78 irányelv szövegében szinte kivétel nélkül hiányzik az „eltérő bánásmód” és a „hátrányos megkülönböztetés” fogalmak közötti éles elhatárolás, azonban az uniós jogalkotó is láthatóan abból a megállapításból indul ki, hogy „elengedhetetlen a különbségtétel [az] [...] igazolt eltérő bánásmód és a tiltandó, hátrányos megkülönböztetés között”²⁶.

1. A közvetlen és a közvetett hátrányos megkülönböztetés elhatárolásáról

47. Amint az a 2. cikk (1) bekezdésével összefüggésben értelmezett 1. cikkből kiderül, a 2000/78 irányelv célja a foglalkoztatás és munkavégzés során a szexuális irányultságon alapuló mind közvetlen, mind közvetett hátrányos megkülönböztetés elleni küzdelem.

48. A közvetlen és a közvetett hátrányos megkülönböztetés közötti elhatárolás jogi szempontból elsősorban azért bír jelentőséggel, mert az igazolás lehetősége eltérő lehet attól függően, hogy a felmerült eltérő bánásmód közvetlenül vagy közvetve függ össze a szexuális irányultsággal. Pontosabban a szexuális irányultságon alapuló közvetlen eltérő bánásmód igazolásaként felvethető lehetséges célkitűzések szűkebb körben érvényesülnek, mint azok, amelyek egy közvetett eltérő bánásmódot igazolhatnak.²⁷

a) A szexuális irányultságon alapuló közvetlen hátrányos megkülönböztetésről

49. A 2000/78 irányelv értelmében vett, szexuális irányultságon alapuló *közvetlen hátrányos megkülönböztetés* akkor áll fenn, ha valamely személy szexuális irányultsága miatt egy másikhoz képest kedvezőtlenebb bánásmódban részesül, részesült vagy fog részesülni egy hasonló helyzetben (az 1. cikkel összefüggésben értelmezett 2. cikk (2) bekezdésének a) pontja); a felmerült eltérő bánásmód tehát közvetlenül a szexuális irányultsággal függ össze.

50. D. Parris álláspontjával ellentétben a jelen ügyben ez nem áll fenn. Az olyan biztosítási feltétel, mint amilyen az alapeljárás tárgyát képezi, ugyanis éppen nem közvetlenül a munkavállaló szexuális irányultságára vonatkozik. Annak megfogalmazása inkább semleges, és egyebekben ugyanúgy vonatkozik homoszexuális munkavállalókra, mint ahogy heteroszexuálisokra, hiszen az ő társaikat ugyanúgy kizárja a túlélő hozzátartozói nyugdíj igénybevételeből, amennyiben a házasság vagy a bejegyzett élettársi kapcsolat nem a munkavállaló 60. életévének betöltését megelőzően jött létre.

51. Minden bizonyosság szerint a Bíróság a hátrányos megkülönböztetés különböző uniós tilalmaira vonatkozó eddigi ítélkezési gyakorlatában rendszerint a közvetlen hátrányos megkülönböztetés fogalmának tág értelmezését vette alapul, és ezt mindig már akkor vélelmezte, ha valamely intézkedés elválaszthatatlanul összefüggött az eltérő bánásmód szóban forgó okával.²⁸

25 — Lásd: az Andersen-ügyre vonatkozó indítványom (C-499/08, EU:C:2010:248, 28. pont).

26 — Lásd ehhez – ugyan az életkoron alapuló hátrányos megkülönböztetéssel összefüggésben – a 2000/78 irányelv (25) preambulumbekzdésének utolsó mondatát. Lásd továbbá az említett irányelv 4. cikkének (1) bekezdését és 6. cikkét, amelyek alapján a tagállamok az ott pontosabban meghatározott igazolási követelményeknek megfelelően rendelkezhetnek úgy, hogy az „eltérő bánásmód [...] nem jelent hátrányos megkülönböztetést”. Hasonlóképpen a – nem mindig egységes – ítélkezési gyakorlatot, lásd például az életkoron alapuló hátrányos megkülönböztetésről: Vital Pérez ítélet (C-416/13, EU:C:2014:2371, 27. pont).

27 — Ezt állapítja meg többek között az Andersen-ügyre vonatkozó indítványom (C-499/08, EU:C:2010:248, 31. pont) és – a rokon 2000/43 irányelvre vonatkozóan – a CHEZ Razpredelenie Bulgaria ügyre vonatkozó indítványom (C-83/14, EU:C:2015:170, 73. pont); lásd ezenkívül: Hay-ítélet (C-267/12, EU:C:2013:823, 45. pont).

28 — Lásd például: Dekker-ítélet (177/88, EU:C:1990:383, 12. és 17. pont); Handels- og Kontorfunktionærernes Forbund ítélet (179/88, EU:C:1990:384, 13. pont); Busch-ítélet (C-320/01, EU:C:2003:114, 39. pont); Kiiski-ítélet (C-116/06, EU:C:2007:536, 55. pont); Kleist-ítélet (C-356/09, EU:C:2010:703, 31. pont); Ingeniørforeningen i Danmark ítélet (C-499/08, EU:C:2010:600, 23. és 24. pont); Maruko-ítélet (C-267/06, EU:C:2008:179, 72. pont); Römer-ítélet (C-147/08, EU:C:2011:286, 52. pont); Hay-ítélet (C-267/12, EU:C:2013:823, 41. és 44. pont); lásd ugyanebben az értelemben: CHEZ Razpredelenie Bulgaria ítélet (C-83/14, EU:C:2015:480, 76., 91. és 95. pont).

52. A jelen ügyben azonban a szexuális irányultsággal való elválaszthatatlan összefüggésről sem lehet szó: önmagában az a körülmény, hogy egy munkavállaló nem kötött házasságot vagy nem létesített bejegyzett élettársi kapcsolatot a 60. életének betöltését megelőzően – akár jogi akadályok, akár szabad döntése alapján történt így – nem áll közvetlen összefüggésben szexuális irányultságával. Sok oka lehet annak, hogy valaki nem köt házasságot, vagy csak későn köteleződik el. Ha például D. Parris a 60. életének betöltését követően házasságot kötött volna egy nővel, akkor a biztosítási feltételek alapján ez a nő ugyanúgy ki lenne zárva a túlélő hozzátartozói nyugdíj igénybevételéből, mint jelenlegi élettársa.

53. A jelen ügy ezért eltér a terhességre vonatkozó, széles körben ismert ügyektől, mivel a terhesség az ítélkezési gyakorlat alapján olyannyira közvetlen összefüggésben áll a munkavállaló nők nemével, hogy a terhességre vonatkozó bármilyen hivatkozás természetesen csak nőket érinthet, és ezáltal közvetlen hátrányos megkülönböztetés megállapítására ad lehetőséget.²⁹

b) A szexuális irányultságon alapuló közvetett hátrányos megkülönböztetésről

54. Vizsgálandó azonban, hogy az olyan biztosítási feltétel, mint amilyen a jelen jogvita tárgyát képezi, vezethet-e szexuális irányultságon alapuló *közvetett hátrányos megkülönböztetéshez*. Ilyen közvetett hátrányos megkülönböztetést kell feltételezni, ha egy látszólag semleges előírás, feltétel vagy gyakorlat egy bizonyos szexuális irányultságú személyt más személyekkel szemben különösen hátrányos helyzetbe hoz (a 2000/78 irányelv 2. cikke (2) bekezdésének b) pontja).

55. A munkavállaló 60. életének betöltését megelőző házasságkötésre vagy élettársi kapcsolat létesítésére vonatkozó követelmény esetén kétségtelenül egy látszólag semleges feltételről van szó, amely az előbbieken kifejtettek szerint nem mutat a munkavállaló szexuális irányultságához fűződő közvetlen kapcsolatot.

56. Felületes vizsgálódás során is úgy tűnik, mintha az említett feltétel minden munkavállalóra ugyanúgy vonatkozna: aki a 60. életének betöltését megelőzően házasságot kötött, vagy bejegyzett élettársi kapcsolatot létesített, halála esetén túlélő társa számára a foglalkoztatói ellátási rendszer terhére túlélő hozzátartozói nyugdíjat biztosíthatott, míg aki csak későbbi életkorban kötött életre szóló köteleket, az elesett az említett lehetőségtől.

57. Közelebbről nézve azonban kiderül, hogy Írországból számos homoszexuális munkavállalót erősebben és hátrányosabban érint az említett 60 éves korhatár, mint heteroszexuális munkatársaikat.

58. Amíg ugyanis a heteroszexuálisok számára a múltban és jelenleg is kizárólag személyes élettervezés és szabad döntés kérdése, hogy 60. születésnapjuk előtt vagy után kötnék házasságot, addig Írországból a homoszexuálisoknak hosszú ideig egyáltalán nem volt lehetőségük arra, hogy társukkal államilag elismert kapcsolatot létesítsenek. Valójában Írországból minden 1951 előtt született homoszexuális munkavállaló általánosan akadályoztatva volt abban, hogy kellő időben, a 60. születésnapjukig életre szóló köteleket létesítsenek, mivel ebben a tagállamban a bejegyzett élettársi kapcsolat intézményét csak 2011 óta alkalmazzák, és azt megelőzően az azonos nemű párok együttélése jobb híján csak „vadházasságban” volt lehetséges. E személyi körbe tartozóknak tehát jogi okokból nem volt lehetőségük rá, hogy élettársuknak a foglalkoztatói ellátási rendszer terhére túlélő hozzátartozói nyugdíjat biztosítsanak, és számukra ezzel egyfajta szociális biztonságot nyújtsanak, amely azonban heteroszexuális munkatársaik és azok házastársaik számára magától értetődő volt.

29 — A terhességre való hivatkozáson keresztül megvalósuló nem alapuló hátrányos megkülönböztetéshez lásd: Dekker-ítélet (177/88, EU:C:1990:383, 12. és 17. pont); Handels- og Kontorfunktionærernes Forbund ítélet (179/88, EU:C:1990:384, 13. pont); Busch-ítélet (C-320/01, EU:C:2003:114, 39. pont).

59. Amennyiben tehát az olyan túlélő hozzátartozói ellátást, mint amilyen a jelen jogvita tárgyát képezi, a munkavállaló 60. életévének betöltését megelőző házasságkötéstől vagy bejegyzett élettársi kapcsolat létesítésétől tesznek függővé, akkor ez Írorszáiban különösen hátrányosan érinti az 1951 előtt született homoszexuális munkavállalókat.

60. Ez a megállapítás elegendő ahhoz, hogy feltételezzük a szexuális irányultságon alapuló közvetett hátrányos megkülönböztetést, amely – amennyiben azt nem igazolják – a 2000/78 irányelv 2. cikke (2) bekezdésének b) pontjával összefüggésben értelmezett 2. cikkének (1) bekezdése alapján tiltott.

61. A közvetett hátrányos megkülönböztetés megállapításának ugyanis nem feltétele, hogy minden homoszexuális munkavállalót hátrány érjen, és attól sem függ, hogy a heteroszexuális munkavállalókat soha sem éri hátrány.³⁰ A közvetett hátrányos megkülönböztetés 2000/78 irányelv 2. cikke (2) bekezdésének b) pontjában foglalt fogalma alapján ezzel szemben elegendő, ha a vitatott előírás, feltétel vagy gyakorlat „egy bizonyos szexuális irányultságú személyt” (a jelen ügyben: homoszexuális munkavállalók) „más személyekkel szemben” (a jelen ügyben: heteroszexuális munkavállalók) „hátrányos helyzetbe hoz”.

62. A jelen esetben ez a helyzet. Mert még ha lehet is ugyan néhány heteroszexuális munkavállaló, akik nem tudták teljesíteni a 60 éves korhatárt, és fordítva, még ha van is ugyan néhány homoszexuális munkavállaló, akiknek a 2010/2011 óta hatályos jogszabályi környezet alapján megadatik, hogy még 60. életévük betöltését megelőzően házasságot kössenek, vagy bejegyzett élettársi kapcsolatot létesítsenek, a jelen ügyben vitatott szabályozás akkor is különösen hátrányosan érinti a homoszexuális munkavállalókat, mivel többségük önhibáján kívül akadályoztatva volt abban, hogy fennálló élettársi kapcsolatát a 60. életévének betöltését megelőzően államilag elismerjék, és ezzel a foglalkoztatói ellátási rendszer terhére fizetendő túlélő hozzátartozói nyugdíjra való jogosultság alapfeltételét teljesítse.

63. Ha a közvetett hátrányos megkülönböztetés megállapítását a jelen ügyben szigorúbb feltételekhez kötnénk, akkor az nem csak a 2000/78 irányelv 2. cikke (2) bekezdése b) pontjának szövegével („hátrányos helyzetbe hoz”), valamint a hátrányos megkülönböztetéssel szembeni küzdelemre vonatkozó irányelvek kiterjesztő értelmezésére vonatkozó követelménnyel³¹ állna ellentétben, hanem ezenkívül a Bíróság – nem utolsósorban az állampolgárságon³² vagy a nemén³³ alapuló – hátrányos megkülönböztetésre vonatkozó, sokéves ítélkezési gyakorlatával is nehezen lenne összeegyeztethető.

30 — Ezért kevésbé meggyőző az alperes hatóságok azon kifogása, amely szerint bizonyos esetekben az 1951 előtt született heteroszexuális munkavállalók is akadályoztatva lehettek abban, hogy választott társukkal kellő időben, a 60. születésnapjukat megelőzően házasságot kössenek, mert nem feleltek meg az ehhez szükséges jogi feltételeknek. E körben ugyanis vagy ritka kivételekről (például az érintett személy nagykorúságának vagy cselekvőképességének hiánya), vagy pedig olyan esetekről van szó, amelyekben a munkavállaló szabad döntése alapján még fennállt egy korábbi házasság – még ha az esetleg már tönkre is ment –, és ezért nem lehetett második házasságot kötni. Egy ilyen helyzet teljesen összehasonlíthatatlan az 1951 előtt született homoszexuális munkavállalók helyzetével, mivel ők nem csak ritka, kivételes esetekben, hanem csoportként, általánosságban voltak akadályoztatva abban, hogy a 60. életévük betöltését megelőzően életre szóló köteleket létesítsenek.

31 — Lásd ehhez: Runevič-Vardyn és Wardyn ítélet (C-391/09, EU:C:2011:291, 43. pont); CHEZ Razpredelenie Bulgaria ítélet (C-83/14, EU:C:2015:480, 42. és 66. pont), amelyek mindegyike a rokon 2000/43 irányelvre vonatkozik.

32 — Sok más helyett lásd: a munkavállalók szabad mozgása vonatkozásában hozott O'Flynn-ítélet (C-237/94, EU:C:1996:206, 18. pont). Ennek alapján nem csak a nemzeti jog olyan feltételei tekintendők állampolgárságon alapuló közvetett hátrányos megkülönböztetésnek, amelyek lényegében vagy túlnyomóan migráns munkavállalókat érintenek, hanem azok a kivétel nélkül irányadó feltételek is, amelyeket a belföldi munkavállalók könnyebben teljesíthetnek, mint a migráns munkavállalók, végül pedig azok a feltételek is, amelyek esetében fennáll a veszély, hogy különösen a migráns munkavállalókat érintik hátrányosan.

33 — Találón szemlélteti ezt a részmunkaidőben foglalkoztatott nők hátrányos megkülönböztetésének különösen ismert példája. Ha egy meghatározott juttatást – mint például a munkabér további folyósítása betegség esetén a Rinner-Kühn-ítéletben (171/88, EU:C:1989:328) – a részmunkaidőben foglalkoztatottaktól megvonnak, akkor elegendő a nemén alapuló közvetett hátrányos megkülönböztetés megállapításához, hogy ez a szabályozás a nőket különösen hátrányosan érinti. Az a körülmény, hogy néhány férfi is elszenvedheti ugyanezt a hátrányt, nevezetesen ha részmunkaidőben dolgoznak, álláspontom szerint a nemén alapuló közvetett hátrányos megkülönböztetés megállapításával ugyanolyan kevésbé állhat szemben, mint az a fordított körülmény, hogy néhány nő elkerülheti az említett hátrányt, mégpedig ha teljes munkaidőben dolgozik.

64. Mindent egybevetve tehát a jelen ügyben vitatott szabályozás a 2000/78 irányelv 2. cikke (2) bekezdésének b) pontja értelmében vett, szexuális irányultságon alapuló közvetett hátrányos megkülönböztetésnek minősül.

2. Az igazolás vizsgálata

65. Amennyiben a jelen ügyben vitatott szabályozást a javaslatomnak megfelelően szexuális irányultságon alapuló közvetett hátrányos megkülönböztetésnek minősítjük, akkor azt kell vizsgálni, hogy az alapul szolgáló eltérő bánásmód a 2000/78 irányelv szerint igazolható-e, vagy ilyen igazolás hiányában tiltott hátrányos megkülönböztetésről van szó.

66. A szexuális irányultságon alapuló közvetett megkülönböztetést minden jogszerű (törvényes) cél objektíve igazolhatja, amennyiben a vitatott intézkedés – a jelen ügyben a túlélő hozzátartozói nyugdij kizárása azokban az esetekben, ha a házasságot vagy az élettársi kapcsolatot a *munkavállaló* 60. életének betöltését *követően* kötötték – a cél eléréséhez megfelelő és szükséges (a 2000/78 irányelv 2. cikke (2) bekezdése b) pontjának i) pontja).

a) Jogszerű cél

67. A foglalkoztatói ellátási rendszer biztosítási feltételei szemmel láthatóan nem adnak felvilágosítást a vitatott szabályozás által elérni kívánt célokról. Első látásra nem ismerhető fel, hogy miért nem lehetnek jogosultak túlélő hozzátartozói nyugdíjra azon munkavállalók túlélő társai, akik csak a munkavállaló 60. életének betöltését követően kötöttek házasságot vagy létesítettek bejegyzett élettársi kapcsolatot.

68. Ez azonban önmagában nem jelenti azt, hogy az említett szabályozás tekintetében eleve kizárt volna a 2000/78 irányelv 2. cikke (2) bekezdése b) pontjának i) pontján alapuló igazolás. Egy ilyen helyzetben azonban fontos, hogy az érintett szabályozás általános háttéréből adódó egyéb körülmények lehetővé tegyék a szabályozás alapját képező célnak a szabályozás jogszerűségére, valamint a cél megvalósítási eszközei megfelelő és szükségszerű jellegére vonatkozó bírósági felülvizsgálat érdekében történő meghatározását.³⁴

69. Mindenesetre önmagában az a körülmény, hogy a foglalkoztatói ellátási rendszer 1970-es évek eleji alapításakor a 60 éves korhatár „szokásos” volt, nem kellő alap annak megállapításához, hogy az jogszerű célt szolgál.³⁵

70. Elképzelhetőek olyan esetek, amelyekben a házasságkötésre vagy az élettársi kapcsolat létesítésére vonatkozó korhatár azt hivatott biztosítani, hogy csak azok a túlélő házastársak vagy élettársak vehessenek igénybe túlélő hozzátartozói nyugdíjat, akik ezt a védelmet „kiérdemelték” azáltal, hogy aktív keresőtevékenysége alatt a magánéletben a munkavállaló mellett álltak, és ennek érdekében esetleg jelentékeny keresőtevékenységről mondtak le. Hagyományosan ez a feleség volt, aki a „patriarchális házasságban” a hagyományos szerepképnek megfelelően sok esetben a háztartásra és a gyermeknevelésre összpontosított. Az ellátási rendszer ilyen kialakítása esetén nem lehet szerepe olyan túlélő házastársnak vagy élettársnak, akivel a munkavállaló csak előrehaladott korában, saját keresőtevékenysége vége felé létesített kapcsolatot.

34 — Palacios de la Villa ítélet (C-411/05, EU:C:2007:604, 56. és 57. pont); Age Concern England ítélet (C-388/07, EU:C:2009:128, 44. és 45. pont); Rosenbladt-ítélet (C-45/09, EU:C:2010:601, 58. pont).

35 — Lásd ugyanebben az értelemben: CHEZ Razpredelenie Bulgaria ítélet (C-83/14, EU:C:2015:480, 83. pont a 80. ponttal összefüggésben), ahol a Bíróság a hátrányos megkülönböztetéssel szembeni küzdelemre vonatkozó irányelvek céljainak veszélyeztetésére utaló jelnek tekintette azt, amikor a vállalkozás nem képes valamely intézkedés szükségességére vonatkozó valós felvilágosítást adni, hanem arra a feltételezésre szorítkozik, hogy az indokok „köztudomásúak”.

71. A jelen ügyben azonban nem ez a helyzet. A Trinity College által előadottakból kiindulva a kérdést előterjesztő bíróság azt a tájékoztatást adja, hogy a 60 éves korhatárra „az egyes biztosítottaknak az egészségi állapottal összefüggő, a rendszer fedezete és a többi biztosított kárára folytatott visszaélészerű gyakorlatával szemben való fellépés érdekében” van szükség. Ahogy azt a Trinity College a Bíróság előtti eljárásban kiegészítő jelleggel előadta, az említettek mögött az a feltételezés áll, hogy az ellátási rendszer biztosítottjainak egészsége az életkor előrehaladásával romlik, és hajlamossá válhatnak arra, hogy házasságon kívüli élettársuk számára érdekházasság útján biztosítsák az ellátási rendszer nyújtotta előnyöket.

72. Sarkítva tehát a 60 éves korhatár célja a jelen ügyben annak megakadályozása, hogy a foglalkoztatói ellátási rendszerben biztosított munkavállalók úgyszólván „a halálos ágyukon” még házasságot kössenek – vagy, 2011 óta, bejegyzett élettársi kapcsolatot létesítsenek – pusztán azért, hogy egy hozzájuk közelálló személy számára a munkáltató, illetve a biztosítottak közösségének kárára lehetővé tegyék a túlélő hozzátartozói nyugdíj igénybevételét.³⁶

73. A kérdést előterjesztő bíróság vizsgálati hatáskörét fenntartva, a vitatott szabályozás tehát leegyszerűsítve arról szól, hogy megakadályozzon egy az ellátási rendszer pénzügyi stabilitását terhelő, visszaélészerű magatartást. A következőkben *erre* a mindenképpen jogszerű célnak tekinthető³⁷ törekvésre nézve végzem el az arányosság vizsgálatot.

b) Az arányosság vizsgálata

74. Meg kell még vizsgálni, hogy a vitatott szabályozás a visszaélések elkerüléséhez „megfelelő és szükséges” volt-e. Ez a 2000/78 irányelv 2. cikke (2) bekezdése b) pontjának i) alpontjába foglalt két melléknév végső soron nem másra, mint az arányosság elvére emlékeztet.

75. Az állandó ítélkezési gyakorlat szerint az arányosság elve az uniós jog egyik általános elve. Az megköveteli, hogy az intézkedések alkalmasak legyenek az érintett szabályozással kitűzött jogszerű célok megvalósítására, és ne menjenek túl az azok eléréséhez szükséges mértéken.³⁸ Így, amennyiben több megfelelő intézkedés kínálkozik, a legkevesbé hátrányos intézkedéshez kell folyamodni, és az okozott hátrányoknak a tekintetbe vett célokkal arányosoknak kell lenniük.³⁹

i) Alkalmasság

76. Először az vizsgálandó, hogy az olyan szabályozás, mint amilyen a jelen jogvita tárgyát képezi, *alkalmas-e* arra, hogy hozzájáruljon a jogszerű cél – tehát a visszaélések megakadályozásának – megvalósításához.⁴⁰

36 — Hozzáteszem, hogy egy 60 éves korhatár elméletileg a túlzott ellátásnyújtás kizárását is szolgálhatja, mivel a legtöbben ebben a korban már másként gondoskodtak életük alkonyáról. A jelen ügyben azonban semmiféle támpont nem áll rendelkezésre egy ilyen célkitűzés alátámasztására, főként mert a jelen ügyben vitatott 60 éves korhatár épphogy nem az ellátásban részesítendő társ életkorára vonatkozik, hanem kizárólag az ellátási rendszerben biztosított munkavállaló életkorára.

37 — A szociális rendszerek pénzügyi egyensúlyához lásd sok más helyett: Kohll-ítélet (C-158/96, EU:C:1998:171, 41. pont); Maruko-ítélet (C-267/06, EU:C:2008:179, 77. pont); a visszaélészerű magatartások tilalmához lásd: Halifax és társai ítélet (C-255/02, EU:C:2006:121, 68. pont); Torresi-ítélet (C-58/13 és C-59/13, EU:C:2014:2088, 42. pont).

38 — Maizena és társai ítélet (137/85, EU:C:1987:493, 15. pont); Egyesült Királyság kontra Tanács ítélet (C-84/94, EU:C:1996:431, 57. pont); British American Tobacco (Investments) és Imperial Tobacco ítélet (C-491/01, EU:C:2002:741, 122. pont); Digital Rights Ireland ítélet (C-293/12 és C-594/12, EU:C:2014:238, 46. pont); Gauweiler és társai ítélet (C-62/14, EU:C:2015:400, 67. pont).

39 — Schröder HS Kraftfutter ítélet (265/87, EU:C:1989:303, 21. pont); Jippes és társai ítélet (C-189/01, EU:C:2001:420, 81. pont); ERG és társai ítélet (C-379/08 és C-380/08, EU:C:2010:127, 86. pont); lásd ugyanebben az értelemben továbbá: Gauweiler és társai ítélet (C-62/14, EU:C:2015:400, 91. pont).

40 — A 2000/78 irányelv 2. cikke (2) bekezdése b) pontja (i) alpontjának német nyelvi változatában használt „angemessen” (megfelelő) jelző szokatlan. Amint a többi nyelvi változatra vetett pillantás jelzi (angol: „appropriate”, francia: „appropriés”, olasz: „appropriati”, spanyol: „adecuados”, holland: „passend”), találóbbr lett volna a németben a „geeignet” (alkalmas) jelző használata.

77. Az ilyen szabályozás kétségtelenül szűkíti a foglalkoztatói ellátási rendszer ellátási kötelezettségeit, a visszaélési lehetőségek pedig korlátozódnak.

78. Figyelemmel kell azonban lenni arra, hogy az állandó ítélkezési gyakorlat alapján a szabályozás csak akkor tekinthető alkalmasnak az említett cél megvalósítására, ha azt valóban koherens és rendszeres módon kívánja elérni.⁴¹

79. E tekintetben a jelen ügyben bizonyos kétségek merülnek fel, ha megfontoljuk, hogy egyes munkavállalók már a 60. születésnapjuk előtt is olyan rossz egészségi állapotban lehetnek, hogy hajlandók lehetnek visszaélészerűen pusztán érdekházasságot kötni azért, hogy élettársuknak szociális védelmet nyújtsanak. Másfelől a népesség általánosan megemelkedett várható élettartamát és a nyugdíjkorhatár felemelésének tendenciáját⁴² figyelembe véve kétséges lehet, hogy a visszaélések általános veszélye valóban már a 60. életév betöltésétől fennáll-e, vagy ez a veszély manapság talán csak a 65. vagy akár a 70. életév betöltésétől merül-e fel.

80. Ehhez azonban egyrészt meg kell jegyezni, hogy az adott intézkedés alkalmasságát mindig az általa elérni kívánt cél figyelembevételével kell értékelni. Amennyiben a jelen ügghöz hasonlóan egy intézkedés célja, hogy a nyugellátásokkal kapcsolatos esetleges visszaéléseket kizárja, akkor ezen intézkedés alkalmassága nehezen tehető attól függővé, hogy már egyáltalán nem fordulnak elő visszaélések.⁴³

81. Másrészt annak a munkáltatónak, aki bevezet egy önkéntes foglalkoztatói ellátási rendszert, és ezáltal alapvetően teljes mértékben jogosult a túlélő hozzátartozói nyugdíjat további feltételektől függővé tenni, széles mérlegelési jogkörrel kell rendelkeznie a céljai elérését szolgáló intézkedések kiválasztása során. Ennek megfelelően az olyan biztosítási feltételek alkalmasságának vizsgálatát, mint amilyenek a jelen jogvita tárgyát képezik, arra kell korlátozni, hogy az abban foglalt szabályozások *nyilvánvalóan alkalmatlanok* vagy *ésszerűtlenek-e* a munkáltató által kitűzött cél elérése szempontjából.⁴⁴

82. Az olyan szabályozás, mint amilyen a vitatott szabályozás, biztosan nem nyilvánvalóan alkalmatlan a visszaélések megakadályozására.

ii) Szükségesség

83. Másodszor azt a kérdést kell feltenni, hogy az olyan szabályozás mint amilyen a jelen jogvita tárgyát képezi, az elérni kívánt cél megvalósításához *szükséges* volt-e. Az intézkedés akkor szükséges, ha az általa elérni kívánt jogszerű célt nem lehetett volna enyhébb, de ugyanúgy alkalmas eszközzel elérni.⁴⁵ Azt kell tehát megtárgyalni, hogy nem lehetett volna-e kevésbé korlátozó eszközt alkalmazni arra, hogy megakadályozzák a túlélő hozzátartozói nyugdíj visszaélészerű igénybevételét.

41 — Lásd ebben az értelemben, különösen a 2000/78 irányelv vonatkozásában: Petersen-ítélet (C-341/08, EU:C:2010:4, 53. pont); HK Danmark ítélet (C-476/11, EU:C:2013:590, 67. pont); lásd ezenkívül a koherencia követelményéhez: Hartlauer-ítélet (C-169/07, EU:C:2009:141, 55. pont); Hiebler-ítélet (C-293/14, EU:C:2015:843, 65. pont).

42 — Írországban a törvény által előírt öregségi nyugdíj igénybevételének alsó korhatára 66 év; lásd: The 2015 Ageing Report, Underlying Assumptions and Projection Methodologies, Joint Report prepared by the European Commission (DG ECFIN) and the Economic Policy Committee (AWG), II. rész, 199. o. (ISSN 0379-0991, az Interneten elérhető a következő címen: http://ec.europa.eu/economy_finance/publications/european_economy/2014/pdf/ee8_en.pdf, utolsó letöltés időpontja: 2016. április 19.).

43 — Lásd ehhez: a CHEZ Razpredelenie Bulgaria ügyre (C-83/14, EU:C:2015:170, 123. pont) és a Belov-ügyre (C-394/11, EU:C:2012:585, 108. pont) vonatkozó indítványom.

44 — Lásd ebben az értelemben – a 2000/78 irányelv 6. cikkének (1) bekezdéséhez – lásd: HK Danmark ítélet (C-476/11, EU:C:2013:590, 66. pont); Dansk Jurist- og Økonomforbund ítélet (C-546/11, EU:C:2013:603, 58. pont).

45 — Lásd ebben az értelemben például, a 2000/78 irányelv 6. cikkének (1) bekezdése keretében végzendő arányossági teszt vonatkozásában: Dansk Jurist- og Økonomforbund ítélet (C-546/11, EU:C:2013:603, 69. pont).

84. Az érintettek számára legkevésbé korlátozó bizonyára az lenne, ha a foglalkoztatói nyugdíjrendszer nem írna elő általános korhatárt a házasság megkötésére vagy bejegyzett élettársi kapcsolat létesítésére, hanem minden egyedi ügyben lehetővé tenné annak bizonyítását, hogy nem pusztán érdekházasságról vagy élettársi érdekkapcsolatról van szó, és így nem kell tartani a túlélő hozzátartozói nyugdíj visszaélészerű igénybevételétől. Figyelembe véve azonban az óriási ügyintézési terhet, amelyet egy ilyen eljárásrend okozna, kétségszerűen vonható, hogy az ugyanolyan alkalmas lenne az elérni kívánt cél megvalósítására, mint a vitatott korhatár.

85. A foglalkoztatói ellátási rendszer terhére fizetendő túlélő hozzátartozói nyugdíj igénybevételi feltételeinek előre látható és kivitelezhető kialakítása érdekében a munkáltatónak lehetőséget kell adni, hogy általános feltételeken alapuló egységesítő szemléletet alkalmazzon, és erre a célra kategóriákat képezzen.⁴⁶ Annál inkább érvényes ez, minthogy a munkáltató, ahogy már említésre került, az önkéntes foglalkoztatói ellátási rendszerének kialakítása során széles mérlegelési jogkörrel rendelkezik. Alapvetően ezért nem kifogásolható, ha a foglalkoztatói nyugdíjrendszer biztosítási feltételei olyan tapasztalati értékekhez igazodnak, amelyek valószínűsítik – legalábbis az esetek döntő többségében – a követett célok megvalósítását.

86. Még ha el is ismerjük, hogy a munkáltató az említett, általános feltételeken alapuló egységesítő szemléletet alkalmazhatja, a 60 éves merev korhatár kimondottan korlátozó intézkedésként hat. Álláspontom szerint enyhébb, de ugyanúgy alkalmas eszközként jönne szóba az, ha egy minimális várakozási időt írnának elő a házasságkötés vagy az élettársi kapcsolat létesítése és a túlélő hozzátartozói nyugdíjra való jogosultság között.

87. Így ugyanolyan jól, sőt talán még jobban elérhető lenne az ellátási rendszer ellátásai visszaélészerű igénybevételének megakadályozására vonatkozó cél, ha egy merev korhatár helyett azt írnák elő, hogy a túlélő társ csak akkor kaphat túlélő hozzátartozói nyugdíjat, ha a munkavállalóval való házasságkötés vagy bejegyzett élettársi kapcsolat létesítésének időpontja és a munkavállaló halálának időpontja között meghatározott számú év – például egy legalább öt éves időszak – eltelt. Egyebekben egy ilyen eljárásrend amellet, hogy kezelése egyszerű és bürokráciamentes lenne, összhangban állna a rendszerrel is, hiszen a biztosítási feltételek máshol egyébként is tartalmazznak olyan előírást, amely szerint két esemény között eltelt időt kell figyelembe venni.⁴⁷

88. A fentiek alapján álláspontom szerint a vitatott 60 éves korhatár olyan intézkedés, amely – a széles mérlegelési jogkört és az ellátási rendszer működtetésével kapcsolatos gyakorlati szükségszerűségeket is figyelembe véve – túlmegy azon, ami a munkáltató által követett jogszerű cél eléréséhez szükséges.

iii) A munkavállalók túlzott mértékű korlátozása

89. Még ha abból indulnánk is ki, hogy a vitatott korhatár az általa követett cél elérésére alkalmas és szükséges, harmadszor még vizsgálendő a „szűkebb értelemben vett arányosság”.

46 — Lásd ebben az értelemben: Dansk Jurist- og Økonomforbund ítélet (C-546/11, EU:C:2013:603, 70. pont); Specht és társai ítélet (C-501/12–C-506/12, C-540/12 és C-541/12, EU:C:2014:2005, 78. és 79. pont); lásd ezenkívül: a Hlozek-ügyre vonatkozó indítványom (C-19/02, EU:C:2004:204, 58. pont).

47 — Ott a munkavállaló nyugdíjba vonulása és halála között eltelt időről van szó (lásd ehhez a jelen indítvány fenti 22. pontjának utolsó részét).

90. Eszerint, még ha alkalmasak és szükségesek is a jogszerű célkitűzések elérésére, az intézkedésekkel okozott hátrányok nem lehetnek aránytalanok a kitűzött célokhoz képest. Másként kifejezve tehát arról kell meggyőződni, hogy az olyan szabályozás, mint amilyen a jelen jogvita tárgyát képezi nem veszélyezteti-e túlzott mértékben a munkavállalók jogos érdekeit.⁴⁸ Ennek során végeredményben az olyan munkavállalók, mint D. Parris, és a foglalkoztatói ellátási rendszerek ellentétes érdekeit kell helyes egyensúlyba hozni.

91. Az olyan esetekben, mint a jelen ügy, a munkáltatónak a foglalkoztatói ellátási rendszer igénybevételeivel kapcsolatos visszaélések elkerülésére vonatkozó jogos érdeke, valamint a munkavállalóknak a túlélő társuk méltányos túlélő hozzátartozói ellátására vonatkozó, ugyancsak jogos érdeke között kell megtalálni a helyes egyensúlyt.

92. Ha mindenekelőtt D. Parrisnak az élettársa túlélő hozzátartozói nyugdíjára vonatkozó követelése által kifejtett tisztán pénzügyi hatást, akkor bizonyára figyelembe kell venni, hogy minden további kifizetett ellátás további nyomás alá helyezi a foglalkoztatói ellátási rendszert, amely már egyébként is komoly pénzügyi válsághelyzetben van. Az ellátási rendszer kötelezettségeiért 2009 vége óta helyt álló ír állam költségvetése a 2008-ban kitört világméretű gazdasági és pénzügyi válság következtében kétségtelenül rendkívüli módon terhelt.

93. Az is megfontolandó azonban, hogy a foglalkoztatói ellátási rendszert a jelen ügyben rendelkezésre álló információk alapján kezdettől arra tervezték, hogy főszabály szerint az e rendszerben biztosított minden munkavállaló túlélő házastársát – illetve most már a túlélő bejegyzett élettársát is – illető túlélő hozzátartozói ellátásra is jogosultságot adjanak, mégpedig anélkül, hogy azért bármiféle további biztosítási járulékot kellene fizetni.

94. Ha tehát ma egy olyan munkavállaló, mint D. Parris kérelmezi, hogy állapítsák meg az élettársának a foglalkoztatói túlélő hozzátartozói nyugdíj igénybevételeire vonatkozó jogosultságát, akkor vele szemben nem lehet arra hivatkozni, hogy a társa tekintetében a foglalkoztatói ellátási rendszerbe előzőleg nem folytak be a szükséges járulékok. Mivel, még ha D. Parris már sokkal a 60. születésnapja előtt házasságot vagy bejegyzett élettársi kapcsolatot létesített volna, akkor sem folyt volna be több járulék, és következésképpen akkor sem lenne a nyugdíjrendszer egy esetleges túlélő hozzátartozói nyugdíj kifizetéséhez jobb pénzügyi helyzetben, mint jelenleg.⁴⁹

95. Általánosságban érvényes, hogy pusztán pénzügyi megfontolások nem vezethetnek hátrányos megkülönböztetéshez. Ennek megfelelően a hátrányos megkülönböztetés 2000/78 irányelv 2. cikke szerinti tilalmának megszegése nem igazolható pusztán pénzügyi terhekre vagy esetleges adminisztratív nehézségekre hivatkozással.⁵⁰

96. Az olyan ügyben, mint a eset, a vitatott korhatár ezenkívül azzal a következménnyel járna, hogy a munkavállalók egy egész csoportját általánosságban kizárják a foglalkoztatói nyugdíjrendszer ellátásainak igénybevételeiből.⁵¹ Ugyanis minden 1951 előtt született homoszexuális munkavállaló eleve akadályoztatva van abban, hogy túlélő társa szociális biztonságáról a foglalkoztatói ellátási rendszer

48 — Lásd ebben az értelemben: Palacios de la Villa ítélet (C-411/05, EU:C:2007:604, 73. pont); Ingeniørforeningen i Danmark ítélet (C-499/08, EU:C:2010:600, 47. pont), mindegyik a 2000/78 irányelv szerinti, életkoron alapuló hátrányos megkülönböztetés kérdése vonatkozásában; lásd továbbá: CHEZ Razpredelenie Bulgaria ítélet (C-83/14, EU:C:2015:480, 123. pont); az erre az ügyre (EU:C:2015:170, 131. pont) és a Belov-ügyre vonatkozó indítványom (C-394/11, EU:C:2012:585, 117. pont), mindegyik a 2000/43 irányelv vonatkozásában.

49 — Lásd ugyanebben az értelemben: Römer-ítélet (C-147/08, EU:C:2011:286, 51. pont).

50 — Specht és társai ítélet (C-501/12–C-506/12, C-540/12 és C-541/12, EU:C:2014:2005, 77. pont); Schmitzer-ítélet (C-530/13, EU:C:2014:2359, 41. pont); ugyanebben az értelemben – a férfiakkal és nőkkel szembeni egyenlő bánásmódhoz – lásd: Hill és Stapleton ítélet (C-243/95, EU:C:1998:298, 40. pont); Jørgensen-ítélet (C-226/98, EU:C:2000:191, 39. pont); Schönheit és Becker ítélet (C-4/02 és C-5/02, EU:C:2003:583, 85. pont).

51 — Különösképp igaz ez arra tekintettel, hogy a vitatott korhatár az 1970-es években ténylegesen, ahogy arra az előzetes döntéshozatalra utaló határozat utal, a foglalkoztatói ellátási rendszerek általánosan elterjedt kialakítási módja volt Írországból.

terhére nyújtott túlélő hozzátartozói nyugdíj formájában gondoskodjon. Az ellátási rendszer a 60. életév betöltését megelőző házasságkötéssel vagy élettársi kapcsolat létesítésével olyan feltételt állít, amelynek teljesítése számukra – akaratuktól és személyes élettervezésüktől teljesen függetlenül – lehetetlen.

97. A munkavállalók egy egész csoportjának érdekeit ilyen súlyosan korlátozni teljesen aránytalan a vitatott korhatár révén elérni kívánt céllal, amely az egyéni visszaélészerű magatartások megakadályozására irányul.

98. Ez mindképpen igaz az olyan ügyekre, mint a jelen ügy, mivel az előzetes döntéshozatalra utaló határozat megállapításai szerint *nem* pusztán érdekházasságról (vagy élettársi érdekkapcsolatról) van szó. D. Parris és élettársa ugyanis már több mint 30 éve egy párt alkotnak, és a kérdést előterjesztő bíróság meggyőződése szerint már sok évvel korábban házasságot kötöttek volna, amennyiben arra jogilag lehetőségük lett volna.

99. Mindent összevetve tehát a vitatott korhatár nem jelent helyes érdekegyensúlyt, és túlzott mértékben veszélyezteti a munkavállalók jogos érdekeit. Az arányossági vizsgálat során nem bizonyul arányosnak. Ezért a 2000/78 irányelv 2. cikke (2) bekezdésének b) pontjával összefüggésben értelmezett 2. cikkének (1) bekezdése által tiltott, a szexuális irányultságon alapuló közvetett hátrányos megkülönböztetés áll fenn.

c) A családi állapot szabályozására vonatkozó tagállami autonómia

100. A Trinity College, az alperes hatóságok, az Egyesült Királyság Kormánya és a Bizottság azt kifogásolják, hogy a szexuális irányultságon alapuló hátrányos megkülönböztetés megállapítása a jelen ügyben annak elismerésével járna, hogy a bejegyzett élettársi kapcsolat intézményének az ír jogalkotó általi 2010-es – és csak 2011-től kezdődő hatállyal történő – bevezetése ténylegesen visszaható hatállyal bír. Ez az eredmény szerintük ellentétben áll a 2000/78 irányelv (22) preambulumbekkezdésével.

101. Ez a kifogás azonban nem helytálló.

102. Az uniós jogalkotó az említett (22) preambulumbekkezdésben pusztán azt rögzítette, hogy a 2000/78 irányelv nem érinti az egyes államoknak a családi állapotra és az attól függő ellátásokra vonatkozó jogszabályait.

103. Azonban a 2000/78 irányelv általam javasolt értelmezése és alkalmazása semmilyen módon nem kényszeríti az ír államot arra, hogy az munkavállalók családi állapotát, mint D. Parris, visszaható hatállyal megváltoztassa. Különösen nem eredményezi azt, hogy D. Parris és élettársa már elmúlt időszakokra nézve is házasságban vagy bejegyzett élettársi kapcsolatban élőknek minősüljenek. A 2000/78 irányelv arra sem kötelezi a nemzeti hatóságokat, hogy az érintetteknek bármiféle olyan ellátást nyújtsanak, amely nem felel meg családi állapotuknak.

104. D. Parris és társa *jelenleg* az ír állam által elismert módon párként együtt élnek, és a foglalkoztatói ellátási rendszertől *jelenleg* követelnek – csak a jövőre vonatkozó hatállyal – a *jelenlegi* családi állapotuknak megfelelő ellátást. Semmi esetre sem igényelnek olyan előnyt, amely őket a családi állapotuk alapján nem illetheti meg. Még kevésbé követelnek ilyen előnyt visszaható hatállyal. Azt sem kérik, hogy családi állapotukat visszaható hatállyal változtassák meg. Sokkal inkább pusztán egy a múltból származó biztosítási feltétel, a 60 éves korhatár ellen tiltakoznak, amely őket mai szemmel nézve hátrányosan megkülönbözteti.

105. A jelen ügy tehát nem különbözik a Maruko-ügytől és a Römer-ügytől,⁵² amelyekben szintén csak az azonos nemű élettársi kapcsolatok állami elismerését követő időre vonatkozó bizonyos ellátások iránt indítottak pert, még ha az említett ellátások eredete (járadékbecfizetések vagy irányadó szolgálati idők) a távoli múltba, tehát a bejegyzett élettársi kapcsolat intézményének létrehozása előttre nyúlik is vissza.

106. A 2000/78 irányelvben semmi sem támasztja alá, hogy szabályai kizárólag olyan jogviszonyok vonatkozásában nyújtának védelmet, amelyek a hatálybalépését, illetőleg az átültetésére nyitva álló határidő lejártát követően keletkeztek. Amennyiben az olyan alapvető elv, mint az egyenlő bánásmód uniós jogi alapelveinek joghatása csak a teljesen új jogviszonyokra korlátozódna, úgy évekig – sőt, az olyan ügyben, mint amilyen a jelen ügy, akár évtizedekig – tartana, míg az Unió minden polgára élvezhetné az általa nyújtott védelmet.

107. Ezért, ahogy már említésre került,⁵³ általános alapelvnek felel meg, hogy az olyan új jogszabályok, mint a hátrányos megkülönböztetés 2000/78 irányelv 2. cikke szerinti tilalma, nem csak teljesen új jogviszonyokra, hanem a korábbi jog alapján létrejött jogviszonyok jelenlegi és jövőbeni joghatásaira is alkalmazandók. Ez természetesen ahhoz vezethet, hogy a múltból származó, hátrányosan megkülönböztető rendelkezéseket a továbbiakban az uniós joggal összhangban kell értelmezni és alkalmazni, vagy azokat egyáltalán nem szabad alkalmazni.⁵⁴

108. A jelen ügyben éppen erről van szó. Már a Bíróság is több alkalommal határozott ebben az értelemben, amikor a hátrányos megkülönböztetéssel szembeni küzdelemre vonatkozó irányelvek rendelkezéseit olyan tényállások jelenlegi vagy jövőbeni vonatkozásaira alkalmazta, amelyek olykor a távoli múltba, de mindenesetre a szóban forgó irányelvek hatálybalépése előtti időre nyúltak vissza.⁵⁵

109. Jogi szempontból az a kifogás is kevésbé célravezető, amely szerint a jelen ügghöz hasonló esetekben az ír állam – legalábbis pénzügyileg – jobb helyzetben lenne, ha soha nem vezette volna be a bejegyzett élettársi kapcsolat intézményét, és soha nem tette volna lehetővé a házasság intézményét az azonos nemű párok számára. Az uniós jog ugyanis jelenleg nem érinti a tagállamoknak a családi állapot és az azzal összefüggő ellátások szabályozására vonatkozó hatáskörét. Cserébe azonban hatáskörüik gyakorlása során a tagállamok kötelesek figyelembe venni az uniós jogot, és különösen az egyenlő bánásmódra és a hátrányos megkülönböztetés tilalmára vonatkozó alapelvet.⁵⁶ Amennyiben tehát valamely tagállam államilag elismeri az azonos neműek élettársi kapcsolatát, és az érintetteket jogokkal és kötelezettségekkel ruházza fel, mint amilyenekkel a házastársak rendelkeznek, akkor a továbbiakban a házastársakhoz képest nem alkalmazhat velük szemben hátrányos megkülönböztetést.⁵⁷

3. Közbenső következtetés

110. Összességében következésképpen az előzetes döntéshozatalra előterjesztett első kérdésre azt a választ kell adni, hogy a 2000/78 irányelv 2. cikke (2) bekezdésének b) pontjával összefüggésben értelmezett 2. cikkének (1) bekezdése által tiltott, a szexuális irányultságon alapuló közvetett hátrányos megkülönböztetésnek minősül az, ha valamely foglalkoztatói nyugdíjrendszer az azonos nemű élettárs

52 — Lásd: Maruko-ítélet (C-267/06, EU:C:2008:179); Römer-ítélet (C-147/08, EU:C:2011:286).

53 — Lásd ehhez a jelen indítvány fenti 40. pontját és annak 19. lábjegyzetét.

54 — Állandó ítélkezési gyakorlat, lásd legutóbb az életkoron alapuló hátrányos megkülönböztetés 2000/78 irányelvben foglalt tilalmához: DI-ítélet (C-441/14, EU:C:2016:278, 29–37. és 43. pont).

55 — Lásd például a 2000/78 irányelvhez: Maruko-ítélet (C-267/06, EU:C:2008:179, különösen a 19., 20. és 79. pont); Römer-ítélet (C-147/08, EU:C:2011:286, különösen a 22. és a 66. pont); a 2000/43 irányelvhez: CHEZ Razpredelenie Bulgaria ítélet (C-83/14, EU:C:2015:480, különösen a 22. pont).

56 — Maruko-ítélet (C-267/06, EU:C:2008:179, 58–60. pont); Römer-ítélet (C-147/08, EU:C:2011:286, 34–36. pont).

57 — Maruko-ítélet (C-267/06, EU:C:2008:179, 73. pont); Römer-ítélet (C-147/08, EU:C:2011:286, 52. pont); Hay-ítélet (C-267/12, EU:C:2013:823, 47. pont).

túlélő hozzátartozói nyugdíjra való jogosultságát ahhoz a feltételhez köti, hogy a bejegyzett élettársi kapcsolatot a rendszerben biztosított munkavállaló 60. életévének betöltését megelőzően létesítették, amennyiben az érintettek számára élettársi kapcsolat vagy házasság létesítése az említett korhatár elérése előtt ugyanakkor jogilag lehetetlen volt.

C – Életkoron alapuló hátrányos megkülönböztetés (az előzetes döntéshozatalra előterjesztett második kérdés)

111. Második kérdésében a kérdést előterjesztő bíróság lényegében arra szeretne választ kapni, hogy a 2000/78 irányelv által tiltott, az életkoron alapuló hátrányos megkülönböztetésnek minősül-e az, ha egy foglalkoztatói nyugdíjrendszer az azonos nemű élettárs túlélő hozzátartozói nyugdíjra való jogosultságát ahhoz a feltételhez köti, hogy a bejegyzett élettársi kapcsolatot a rendszerben biztosított munkavállaló 60. életévének betöltését megelőzően létesítették, amennyiben az érintettek számára élettársi kapcsolat vagy házasság létesítése az említett korhatár elérése előtt ugyanakkor jogilag lehetetlen volt.

112. Ez a kérdés csak arra az esetre vonatkozik, ha az első kérdésre adott válasz nemleges. Minthogy az első kérdés kapcsán az uniós jog által tiltott hátrányos megkülönböztetésből indulok ki, a második kérdést szigorúan véve már nem is kellene megválaszolni. A teljesség kedvéért mégis megvizsgálom.

1. A közvetlen és a közvetett hátrányos megkülönböztetés elhatárolásáról

113. Amint az a 2. cikk (1) bekezdésével összefüggésben értelmezett 1. cikkből kiderül, a 2000/78 irányelv célja a foglalkoztatás és munkavégzés során az életkoron alapuló mind közvetlen, mind közvetett hátrányos megkülönböztetés elleni küzdelem.

114. A 2000/78 irányelv értelmében vett *életkoron alapuló közvetlen hátrányos megkülönböztetés* akkor áll fenn, ha valamely személy életkora miatt egy másikhoz képest kedvezőtlenebb bánásmódban részesül, részesült vagy fog részesülni hasonló helyzetben (az 1. cikkel összefüggésben értelmezett 2. cikk (2) bekezdésének a) pontja); a felmerült eltérő bánásmód tehát közvetlenül az életkorral függ össze. Ugyanakkor csak *életkoron alapuló közvetett hátrányos megkülönböztetés* áll fenn, ha egy látszólag semleges előírás, feltétel vagy gyakorlat egy bizonyos életkorú személyt más személyekkel szemben hátrányos helyzetbe hoz (a 2. cikk (2) bekezdésének b) pontja).

115. A vitatott korhatár közvetlenül az életkorral függ össze, hiszen kifejezetten azt írja elő, hogy a foglalkoztatói ellátási rendszerben biztosított munkavállalónak a 60. életévének betöltését megelőzően meg kell házasodnia vagy bejegyzett élettársi kapcsolatot kell létesítenie ahhoz, hogy túlélő társa túlélő hozzátartozói nyugdíjra legyen jogosult.

116. Következésképpen a 2000/78 irányelv 2. cikke (2) bekezdésének a) pontja értelmében vett, életkoron alapuló közvetlen eltérő bánásmód áll fenn: azok a munkavállalók, akik csak a 60. életévük betöltését követően létesítettek házasságot vagy bejegyzett élettársi kapcsolatot, kedvezőtlenebb bánásmódban részesülnek, mint azok a munkavállalók, akik már fiatalabb éveikben életre szóló köteléket létesítettek.

117. A *munkavállalóval* – tehát a jelen ügyben D. Parrisszal – szembeni életkoron alapuló közvetlen hátrányos megkülönböztetés ellen nem lehet azt felhozni, hogy a vitatott korhatárral összefüggésben valójában nem őt, hanem túlélő társát éri pénzügyi hátrány, aki elesik a túlélő hozzátartozói nyugdíjtól. Uniós jogi szempontból ugyanis a túlélő hozzátartozói nyugdíj a munkavállaló késleltetett díjazásának minősül, még ha ezt a díjazást nem is életében fizetik ki, hanem túlélő társához

kerül.⁵⁸ Ettől eltekintve a vitatott korhatár, ahogy arra a jelen ügy különösen szemléletesen rávilágít, az olyan munkavállalókat, mint D. Parris, személyüket érintve is megfosztja attól az eszmei előnytől, hogy még életükben gondoskodhassanak társuk szociális biztonságáról.

118. Még ha abból indulnánk is ki, hogy csak az olyan munkavállalók *túlélő hozzátartozóját* – azaz túlélő házastársát vagy élettársát – érinti hátrányosan a vitatott korhatár, mint D. Parris, az sem akadályozná meg a jelen ügyben az életkoron alapuló közvetett hátrányos megkülönböztetés megállapítását. Az ítélezési gyakorlat alapján ugyanis világos, hogy már az a 2000/78 irányelv 2. cikke (2) bekezdésének a) pontja értelmében vett közvetlen hátrányos megkülönböztetésnek minősül, ha egy személy olyan hátrányt szenved, amely közvetlen összefüggésben áll az eltérő bánásmód irányelvben megnevezett egyik okával.⁵⁹ Leegyszerűsítetten fogalmazva, úgy is válhat valaki életkoron alapuló közvetlen hátrányos megkülönböztetés áldozatává, hogy nem az *ő* életkoráról, hanem egy közeli hozzátartozó életkoráról van szó. A 2000/78 irányelv ugyanis nem csak személyek egy meghatározott csoportját védi, hanem egyszerűen *az* életkor miatti hátrányos megkülönböztetést tiltja, anélkül, hogy szükségképpen megkövetelné a hátrányt szenvedett személy *saját* életkorával való összefüggést.⁶⁰

2. Az igazolás vizsgálata

119. Az olyan korhatár azonban, mint amilyen a jelen jogvita tárgyát képezi, csak akkor jelenthet a 2000/78 irányelv értelmében *tiltott* életkoron alapuló hátrányos megkülönböztetést, amennyiben a benne foglalt életkoron alapuló közvetlen eltérő bánásmód nem igazolható. A 2000/78 irányelv 2. cikkének (5) bekezdéséből, 4. cikkének (1) bekezdéséből és 6. cikkéből levezethetőek az uniós jog által az ilyen eltérő bánásmód igazolásával szemben támasztott követelmények.⁶¹

120. A jelen ügy szempontjából csak az utóbbi rendelkezés releváns. Kérdéseiben a kérdést előterjesztő bíróság pusztán a 2000/78 irányelv 6. cikkének (2) bekezdésére hivatkozik (lásd ehhez mindjárt az a) pontot). Ahogy azonban összességében az előzetes döntéshozatalra utaló határozat összefüggéseiből és a Labour Court (munkaügyi bíróság) magyarázó megállapításaiból kitűnik, ezenkívül az irányelv 6. cikke (1) bekezdésének vizsgálata is hasznos (lásd ehhez a lenti b) pontot).

a) A 2000/78 irányelv 6. cikkének (2) bekezdésén alapuló igazolás hiánya

121. A 2000/78 irányelv 6. cikkének (2) bekezdése azt szabályozza, hogy milyen feltételekkel lehet foglalkoztatói szociális biztonsági rendszerekben korhatárt kikötni és életkori szempontokat alkalmazni anélkül, hogy ez az uniós jog által tiltott, életkoron alapuló hátrányos megkülönböztetéshez vezetne.

122. Ez a rendelkezés kimondottan csak azon foglalkoztatói szociális biztonsági rendszerekre alkalmazandó, amelyek az időskor és a rokkantság kockázatait fedezik.⁶² A jelen ügyben ilyen rendszerről van szó, hiszen a túlélő hozzátartozói nyugdíj, amelyet D. Parris az élettársa számára el kíván érni, az öregségi nyugdíj egy formája.

58 — Lásd ebben az értelemben az EGK-Szerződés 119. cikkével (jelenleg EUMSZ 157. cikk) kapcsolatos hasonló problémához: Ten Oever ítélet (C-109/91, EU:C:1993:833, 13. pont); Coloroll Pension Trustees ítélet (C-200/91, EU:C:1994:348, 18. pont); Menauer-ítélet (C-379/99, EU:C:2001:527, 18. pont).

59 — Lásd ebben az értelemben: Coleman-ítélet (C-303/06, EU:C:2008:415, különösen a 38., 43., 48., 50. és 51. pont), amelyben megállapítást nyert egy munkavállaló nő közvetlen hátrányos megkülönböztetése egy olyan fogyatékoság alapján, amely nem a saját fogyatékosága, hanem gondozásra szoruló gyermeke fogyatékosága volt.

60 — Az 59. lábjegyzetben hivatkozott Coleman-ítélet (C-303/06, EU:C:2008:415) mellett ez a következtetés vonható le a rokon 2000/43 irányelv vonatkozásában született CHEZ Razpredelenie Bulgaria ítéletről (C-83/14, EU:C:2015:480, különösen az 56., 59. és 60. pont), amelyben megállapítást nyert, hogy valamely személy akkor is eshet etnikai származáson alapuló hátrányos megkülönböztetés alá, ha ő maga egyáltalán nem tartozik a hátrányt szenvedő etnikai csoporthoz, hanem őt pusztán „járulékos hátrányos megkülönböztetés” éri.

61 — Lásd ebben az értelemben különösen: Prigge és társai ítélet (C-447/09, EU:C:2011:573, 52–83. pont); lásd továbbá: az Andersen-ügyre vonatkozó indítványom (C-499/08, EU:C:2010:248, 31. pont).

62 — HK Danmark ítélet (C-476/11, EU:C:2013:590, 48. pont); Dansk Jurist- og Økonomforbund ítélet (C-546/11, EU:C:2013:603, 43. pont).

i) A 2000/78 irányelv 6. cikkének (2) bekezdése szerinti három kategóriához

123. Az irányelv 6. cikkének (2) bekezdése tartalmilag három esetben enged eltérést az életkoron alapuló hátrányos megkülönböztetésnek az irányelv 2. cikkének (2) bekezdésével összefüggésben értelmezett 2. cikk (1) bekezdése szerinti tilalmától: elsőként a korhatárnak mint a foglalkoztatási szociális biztonsági rendszerben létesített biztosítási jogviszony feltételének megállapítását, másodikként a nyugdíjra vagy rokkantsági ellátásra való jogosultságra vonatkozó korhatárok megállapítását, harmadikként pedig a biztosításmatematikai számításokban az életkorhoz kapcsolódó feltételek használatát.⁶³ A kérdést előterjesztő bíróság látszólagos álláspontjától eltérően e vonatkozásban három különálló kategóriáról van szó. Ha egy korhatár az említett kategóriák egyikébe besorolható, akkor a vonatkozó szabályozás az irányelv 6. cikkének (2) bekezdése alapján már igazolható.

124. Az olyan korhatár azonban, mint amilyen a jelen jogvita tárgyát képezi, az említett három kategória egyikébe sem sorolható be közvetlenül.

125. Először is a szóban forgó korhatár esetén nem a foglalkoztatói ellátási rendszerben létesített biztosítási jogviszony feltételéről van szó (első kategória). D. Parris ugyanis *biztosított* az ellátási rendszerben, ahogy azt a tárgyaláson a Trinity College és a Bizottság is hangsúlyozta. D. Parris a Trinity College-dzsal fennálló munkaviszonya alapján már 1972 óta biztosított a rendszerben, és ez a biztosítási jogviszony sosem függött attól, hogy létesített-e, és ha igen, mikor létesített házasságot vagy bejegyzett élettársi kapcsolatot.

126. Az említett korhatár éppilyen kevésbé határozza meg az ellátásra való jogosultsághoz szükséges életkort(második kategória). A vitatott 60 éves korhatár nem ad iránymutatást arra, hogy D. Parris társát az életkora túlélő hozzátartozói nyugdíjban való részesülésre jogosítja-e, mivel a korhatár nem az ő életkorára vonatkozik, hanem kizárólag *D. Parrisnak* a házasságkötése, illetve az élettársi kapcsolat létesítése időpontjában fennálló életkorára.

127. Végül a kérdést előterjesztő bíróság kifejezett megállapításai alapján a 60 éves korhatár nem olyan feltétel, amelyet a jogvita tárgyát képező foglalkoztatói ellátási rendszer biztosításmatematikai számítások céljára használná (harmadik kategória).⁶⁴

ii) A 2000/78 irányelv 6. cikke (2) bekezdése analógia útján történő alkalmazásának kérdéséről

128. Kétségtől felismerhető a 2000/78 irányelv 6. cikke (2) bekezdésének egy nagyvonalúbb értelmezése, amely alapján a 60 éves korhatár a biztosítás (első kategória) vagy a nyugdíjra való jogosultság (második kategória) feltételének feleltethető meg. A vitatott korhatár ugyanis kétségtelenül olyan feltétel, amelynek teljesülnie kell ahhoz, hogy az ellátási rendszer a munkavállaló túlélő házastársára vagy élettársára kiterjedjen (hasonlóan az első kategória értelmében vett „biztosítási feltételhez”), és ahhoz, hogy a túlélő házastárs vagy élettárs túlélő hozzátartozói nyugdíjat vehessen igénybe (hasonlóan a második kategória értelmében vett „nyugdíjjogosultsági feltételhez”).

129. Alaposan megvizsgálva azonban nem meggyőző az irányelv 6. cikke (2) bekezdésének analógia útján történő alkalmazása az olyan korhatárra, mint amilyen a jelen jogvita tárgyát képezi.

63 — HK Danmark ítélet (C-476/11, EU:C:2013:590, 49. pont); lásd továbbá: az ezen ügyre vonatkozó indítványom (EU:C:2013:65, 36. pont).

64 — Mindenesetre a Labour Court (munkaügyi bíróság) megállapításai szerint az említett biztosításmatematikai tényezőt nem lehetett bizonyítani.

130. Egyrészt ugyanis a 2000/78 irányelv 6. cikkének (2) bekezdése egy szűken értelmezendő kivételt tartalmaz,⁶⁵ amely nem terjeszthető ki analógia útján az uniós jogalkotó által pontosan előírtaktól eltérő további esetekre.⁶⁶ Annál is inkább igaz ez, mivel az irányelv 6. cikkének (2) bekezdése esetén a 6. cikk (1) bekezdésével ellentétben nem pusztán példákról, hanem taxatív felsorolásról van szó.⁶⁷

131. Másrészt a jelen ügyben szóban forgó korhatár nem ugyanazt a célt követi, mint azok a biztosításra vagy a nyugdíjjogosultságra vonatkozó klasszikus korhatárok, amelyeket az irányelv 6. cikkének (2) bekezdése figyelembe vesz. Az említett klasszikus korhatárok azt biztosítják, hogy az ellátásra jogosult személy várható élettartama – és ezáltal az ellátás nyújtásának várható tartama – és a befizetett járulékok kiegyenlített viszonyban álljanak. Az olyan korhatár, mint amilyen a jelen jogvita tárgyát képezi, eleve nem tölthet be ennek megfelelő célt. Ugyanis sem arra nem ad iránymutatást, hogy *a munkavállaló* (tehát a jelen ügyben D. Parris) mennyi ideig volt biztosított a foglalkoztatói nyugdíjrendszerben, sem *az ellátásra jogosult személy* (tehát a jelen ügyben D. Parris társa) életkoráról – és ezáltal közvetve a várható élettartamáról – nem mond semmit.

132. Következésképpen az olyan korhatár, mint amely a jelen jogvita tárgyát képezi, nem igazolható az irányelv 6. cikkének (2) bekezdése alapján, és az említett rendelkezés analógia útján történő alkalmazása által sem.

b) A 2000/78 irányelv 6. cikkének (1) bekezdése szerinti igazolás hiánya

133. Vizsgálandó még, hogy az olyan 60 éves korhatár, mint amilyen a jelen jogvita tárgyát képezi, igazolható-e a 2000/78 irányelv 6. cikkének (1) bekezdése alapján.

134. Az irányelv 6. cikkének (1) bekezdése lényegében megenged az életkoron alapuló olyan eltérő bánásmódokat, amelyek jogszerű célt követnek, és arányosnak bizonyulnak az arányossági vizsgálat során, e vonatkozásban a törvényes célokba „beleértve a foglalkoztatáspolitikát, a munkaerőpiaci és a szakképzési célkitűzéseket”.

135. Az olyan korhatár, mint amilyen a jelen jogvita tárgyát képezi, mindazonáltal nyilvánvalóan nem foglalkoztatáspolitikai, munkaerőpiaci vagy szakképzési célokat követ. A rendelkezésre álló információk alapján ugyancsak nem szolgálja a munkavállalóval fennálló sokéves kapcsolat „szociális elismerését” – kulcsszó: „patriarchális házasság”.⁶⁸ Egyetlen célja sokkal inkább a foglalkoztatói ellátási rendszerrel való visszaélés elkerülése, és következésképpen a jelen ügyben csak e cél vonatkozásában vizsgálandó az irányelv 6. cikkének (1) bekezdése.

136. Első olvasatra bizonyosan nem zárható ki, hogy egy a visszaélésekkel szembeni küzdelmet szolgáló intézkedés is igazolható az irányelv 6. cikkének (1) bekezdésével. Az említett rendelkezésben használt „beleértve” határozószó értelmezhető úgy, hogy az uniós jogalkotó által kifejezetten megjelölt, „a foglalkoztatáspolitikát, a munkaerőpiaci és a szakképzési célkitűzéseket” magukba foglaló jogszerű célok esetén csak példálózó, nem pedig taxatív felsorolásról van szó, amely nem érinti más jogszerű célokat szolgáló korhatárok kikötését.

65 — HK Danmark ítélet (C-476/11, EU:C:2013:590, 46. és 52. pont); Dansk Jurist- og Økonomforbund ítélet (C-546/11, EU:C:2013:603, 41. pont).

66 — Ahogy a HK Danmark ítélet (C-476/11, EU:C:2013:590, 51. és 52. pont, első mondat) mutatja, még akkor is tiltott a 2000/78 irányelv 6. cikkének (2) bekezdését analógia útján való kiterjesztése, ha „az életkoron alapuló hátrányos megkülönböztetés kevésbé szigorú formáinak” igazolásáról van szó.

67 — Dansk Jurist- og Økonomforbund ítélet (C-546/11, EU:C:2013:603, 39. pont). Nem ok nélkül hiányzik a 2000/78 irányelv 6. cikkének (1) bekezdésétől eltérően a 6. cikk (2) bekezdéséből a „beleértve” határozószó.

68 — Lásd ehhez a jelen indítvány fenti 70. és 71. pontját.

137. Ahogy azonban a Bíróság több ítéletében megállapította,⁶⁹ az irányelv 6. cikkének (1) bekezdése értelmében vett „törvényes célokban” az a közös, hogy *szociálpolitikai természetűek*. A 6. cikk (1) bekezdése szerinti felsorolás csak a *szociálpolitikai* célok csoportján belül nem taxatív. A 6. cikk (1) bekezdése azonban *nem* nyújt jogalapot az életkoron alapuló olyan eltérő bánásmódoknak, amelyek nem szociálpolitikai célokat szolgálnak.

138. Ez az ítélkezési gyakorlat akkor válik világossá, ha figyelembe vesszük a 6. cikk (1) bekezdésének funkcióját és a 2000/78 irányelv összefüggéseinek rendszerében elfoglalt helyét. Ez egy olyan különös szabály, amely elsősorban az irányelv 2. cikke (2) bekezdésének a) pontja értelmében vett, az életkoron alapuló *közvetlen* eltérő bánásmódok igazolását szolgálja.

139. Noha az irányelv 6. cikkének (1) bekezdése alapján sokféle, az olyan eltérő bánásmód, mint az említett igazolható, az említett rendelkezés mégsem értelmezhető annyira tágan, hogy általa *bármilyen* (jogszerű) cél követhető. Ellenkező esetben ugyanis az irányelv 6. cikkének (1) bekezdése tartalmilag megegyezne az irányelv 2. cikke (2) bekezdése b) pontjának i. alpontjával, amely a *közvetett* eltérő bánásmódokat igazolja. Ezáltal elmosódna az életkoron alapuló közvetlen és közvetett hátrányos megkülönböztetés közti különbség, és az igazolás lehetséges indokai a két kategória esetében megegyeznének. Ez ellentétben állna a szabályozás rendszerével.

140. Az irányelv rendszere alapján ugyanis – mint egyébként is az uniós jogban – csak a *közvetett* eltérő bánásmód igazolható bármilyen jogszerű célra való hivatkozással, feltéve, hogy az arányosság elvét betartják, ezzel szemben a *közvetlen* eltérő bánásmód igazolása során szigorúbb feltételek irányadóak, amiből következően csak az uniós jog által kifejezetten előírt célokat szabad követni.

141. Ennek megfelelően az irányelv 6. cikke (1) bekezdésének hatálya nem terjeszthető ki az ott kifejezetten megjelölt szociálpolitikai területen túl bármilyen jellegű egyéb jogszerű célokra.

142. Következésképpen a rendelkezésre álló információk alapján valódi szociálpolitikai célt nem szolgáló olyan korhatár, mint amilyen a jelen jogvita tárgyát képezi, nem igazolható az irányelv 6. cikkének (1) bekezdésére hivatkozással.

c) Záró megjegyzések az előzetes döntéshozatalra előterjesztett második kérdéshez

143. Csak arra az esetre, ha a Bíróság nem követné az álláspontomat, és a 2000/78 irányelv 6. cikke (1) vagy (2) bekezdésének kiterjesztőbb értelmezését fogadná el, utalok arra, hogy az arányosság elvét mint az uniós jog általános jogelvét mindenképpen be kell tartani.⁷⁰

144. Az arányosság vizsgálata álláspontom szerint az életkoron alapuló hátrányos megkülönböztetés vonatkozásában sem vezethet más eredményre, mint a szexuális irányultságon alapuló hátrányos megkülönböztetés vonatkozásában fentebb⁷¹ már elvégzett vizsgálat.

145. Látszólag nincsenek olyan indokok, amelyek alapján a 60 éves korhatárt arányossági szempontból kedvezőbben kellene megítélni, ha szexuális irányultságon alapuló hátrányos megkülönböztetés helyett életkoron alapuló hátrányos megkülönböztetésről van szó. Még ha lenne is egyáltalán ilyen indok, akkor is az életkoron alapuló hátrányos megkülönböztetésre vonatkozó arányossági vizsgálatnak kellene szigorúbbnak lennie, mivel ennek kapcsán az irányelv 2. cikke (2) bekezdésének a) pontja értelmében vett *közvetlen* eltérő bánásmódról van szó, ezzel szemben a szexuális irányultság

69 — Age Concern England ítélet (C-388/07, EU:C:2009:128, 46. pont); Hütter-ítélet (C-88/08, EU:C:2009:381, 41. pont); Prigge és társai ítélet (C-447/09, EU:C:2011:573, 80–82. pont); lásd továbbá: az Andersen-ügyre vonatkozó indítványom (C-499/08, EU:C:2010:248, 31. pont és az ottani 29. lábjegyzet).

70 — Ebben az összefüggésben nem helytálló az alperes hatóságok azon állítása, amely szerint a 6. cikk (2) bekezdése értelmében vett korhatárokat „nem kell igazolni”. Természetesen az ilyen korhatároknak is arányosnak kell bizonyulniuk az arányossági vizsgálat során.

71 — Lásd a jelen indítvány fenti 74–99. pontját.

tekintetében csak az irányelv 2. cikke (2) bekezdésének b) pontja szerinti *közvetett* eltérő bánásmód áll fenn. Az arányossági vizsgálatnál alkalmazandó szigorúbb mérce mellett szól továbbá az a körülmény, hogy a jelen ügyben az olyan munkavállalók hátrányos helyzetbe hozása, mint D. Parris, nem csak az életkori tényezővel, hanem az érintett személy szexuális irányultságával is összefügg, tehát azt végső soron az irányelv 1. cikke szerinti további tényező is erősíti.

3. Közbenső következtetés

146. Összességében következésképpen az előzetes döntéshozatalra előterjesztett második kérdésre azt a választ kell adni, hogy a 2000/78 irányelv 2. cikke (2) bekezdésének a) pontjával összefüggésben értelmezett 2. cikkének (1) bekezdése által tiltott, az életkoron alapuló közvetlen hátrányos megkülönböztetésnek minősül az, ha valamely foglalkoztatói nyugdíjrendszer az azonos nemű élettárs túlélő hozzátartozói nyugdíjra való jogosultságát ahhoz a feltételhez köti, hogy a bejegyzett élettársi kapcsolatot a rendszerben biztosított munkavállaló 60. életévének betöltését megelőzően létesítették, amennyiben az érintettek számára élettársi kapcsolat vagy házasság létesítése az említett korhatár elérése előtt ugyanakkor jogilag lehetetlen volt.

D – Hátrányos megkülönböztetés több tényező együttese alapján (az előzetes döntéshozatalra előterjesztett harmadik kérdés)

147. Harmadik kérdésével a kérdést előterjesztő bíróság lényegében arra nézve szeretne iránymutatást kapni, hogy a 2000/78 irányelv alapján akkor is megállapítható-e a tiltott hátrányos megkülönböztetés, ha az intézkedés ugyan *önmagában* az életkor alapján, vagy *önmagában* a szexuális irányultság alapján nem, azonban az eltérő bánásmód alapjául szolgáló két tényező együttese alapján hátrányosnak bizonyul.

148. Ez a kérdés csak arra az esetre vonatkozik, amikor az első és a második kérdésre adott válaszok nemlegesek. Minthogy mindkét megelőző kérdés kapcsán az uniós jog által tiltott hátrányos megkülönböztetésből indulok ki, egyrészt a szexuális irányultság (közvetett hátrányos megkülönböztetés),⁷² másrészt az életkor alapján (közvetlen hátrányos megkülönböztetés),⁷³ a harmadik kérdést szigorúan véve már egyáltalán nem is kellene megválaszolni. A teljesség kedvéért kiegészítő jelleggel mégis megvizsgálom.

149. Ebben a kérdésben lényegében annak tisztázására kéri a Bíróságot, hogy a hátrányos megkülönböztetés uniós jogi tilalmait figyelembe véve hogyan kezelendő az, ha személyeket úgy hoznak hátrányos helyzetbe, hogy az az eltérő bánásmód alapjául szolgáló két vagy több tényező *együtteséből* vezethető le.⁷⁴ Noha a múltban többször terjesztettek olyan ügyeket a Bíróság elé, amelyek háttérében több ilyen tényező húzódott meg,⁷⁵ ez idáig – már amennyire látható – a Bíróságnak még egy ügyben sem volt tényleges lehetősége arra, hogy az említett kérdéskör kapcsán megállapításokat tegyen.

⁷² — Lásd a jelen indítvány fenti 110. pontját.

⁷³ — Lásd a jelen indítvány fenti 146. pontját.

⁷⁴ — Ezt olykor a „többszörös hátrányos megkülönböztetés” fogalmával is jelölik. Ez a fogalom azonban félrevezető lehet, hiszen azt sugallja, hogy két eltérő bánásmód áll fenn, amelyek mindegyike – a másiktól teljesen függetlenül – önmagában hátrányos megkülönböztetésnek minősül, amelyet az eltérő bánásmód további tényezői mindenképpen tovább erősítenek. A jelen ügyben tárgyalandó kérdéskör azonban két vagy több olyan tényező együttesére vonatkozik, amelyek közül önmagában véve egyik sem vezet az érintett hátrányos megkülönböztetéséhez.

⁷⁵ — Gondolok itt például a Kleist-ítélre (C-356/09, EU:C:2010:703, életkor és nem együttese), az Odar-ítélre (C-152/11, EU:C:2012:772, életkor és fogyatékoság együttese) és a Z-ítélre (C-363/12, EU:C:2014:159, nem és lehetséges fogyatékoság együttese), valamint a folyamatban lévő Milkova-ügyre (C-406/15., fogyatékoság és közszolgálati jogállás együttese).

150. Az említett kérdéskör mind az Európai Unióban, mind azon kívül hosszabb ideje ismert a tudományban.⁷⁶ Az Amerikai Egyesült Államokban például már az 1980-as évek végén tárgyalták, hogy hogyan kezelendők az olyan ügyek, amelyekben bizonyos intézkedések különösen hátrányosan érintenek meghatározott bőrszínű nőket.⁷⁷

151. Az elmúlt években érintőlegesen az Európai Parlament⁷⁸ és a Bizottság⁷⁹ is foglalkozott a kérdéskörrel. Annál meglepőbb, hogy a Bizottság a jelen ügyben tartózkodott attól, hogy a szóban forgó témában pontosan állást foglaljon.

152. Az uniós jogalkotó azonban nem fogadott el kifejezett szabályozást a jelen ügyben szóban forgó kérdéskörhöz. Ebből azonban nem vonható le elhamarkodottan az a következtetés, hogy a 2000/78 irányelv nem tartalmaz iránymutatást az eltérő bánásmód alapjául szolgáló több tényező együttes vonatkozásában. Az irányelvből ugyanis több ponton kitűnik, hogy alkotói teljes mértékben az említett probléma tudatában voltak, és azt feltételezték, hogy az megfelelően megoldható az irányelv által biztosított eszköztárral.⁸⁰

153. Az eltérő bánásmód alapjául szolgáló két vagy több tényező együttese olyan sajátosság, amely az olyan ügyeknek, mint a jelenlegi, új vetületet ad, és amelyet az uniós jogi értékelés során kellőképpen figyelembe kell venni. Nem felelne ugyanis meg a hátrányos megkülönböztetés 2000/78 irányelv 2. cikkével összefüggésben értelmezett 1. cikke szerinti tilalmának az, ha egy olyan ügy, mint a jelenlegi ügy történeti tényállását szétválasztanánk, és azt elszigetelten kizárólag az eltérő bánásmód alapjául szolgáló egyik vagy másik tényező szempontjából vizsgálnánk. Az irányelv főszabályának, amely szerint az eltérő bánásmód irányelvben foglalt okai alapján nem szabad semmiféle hátrányos megkülönböztetést tenni (az irányelv 2. cikkének (1) bekezdésével összefüggésben értelmezett 1. cikke), azokra az esetekre is ki kell terjedni, amelyekben az esetleges hátrányos megkülönböztetés több említett okon együttesen alapszik.

154. Amennyiben a hátrányos helyzetbe hozás nem állapítható meg *önmagában* az eltérő bánásmód alapjául szolgáló, a 2000/78 irányelv 1. cikkében megjelölt tényezők (vallás, meggyőződés, fogyatékoság, életkor vagy szexuális irányultság) *egyike* alapján, ahogy azt a kérdést előterjesztő bíróság a harmadik kérdése kiindulópontjaként feltételezi, úgy álláspontom szerint a tényállást a

76 — Burri/Schiek, „Multiple Discrimination in EU Law – Opportunities for legal responses to intersectional gender discrimination? (Többszörös hátrányos megkülönböztetés az uniós jogban – A nemek alapuló interszekcionális hátrányos megkülönböztetésre adható jogi válaszok)”, 2009. kiadja az Európai Bizottság, 3. és 4. o.; Baer/Bittner/Götsche, „Mehrdimensionale Diskriminierung – Begriffe, Theorien und juristische Analyse (Többdimenziós hátrányos megkülönböztetés – Fogalmak, elméletek és jogi elemzés)”, Berlin 2010., 10. o.; Bamforth/Malik/O’Cinneide, „Discrimination Law: Theory and Context (A hátrányos megkülönböztetés joga – Elmélet és összefüggések)”, London 2008., 541. o.; lásd továbbá az Európai Bizottság megbízásából készült és 2007 szeptemberében megjelent jelentést: „Bekämpfung von Mehrfachdiskriminierung – Praktiken, Politikstrategien und Rechtsvorschriften (A többszörös hátrányos megkülönböztetéssel szembeni küzdelem – Gyakorlatok, politikai stratégiák és jogi előírások)”.

77 — Crenshaw, K., „Demarginalizing the Intersection of Race and Sex: A Black Feminist Critique of Antidiscrimination Doctrine (A faj és a nem kapcsolódásának demarginalizációja: A hátrányos megkülönböztetés tilalma elméletének fekete feminista kritikája)”, in: *The University of Chicago Legal Forum*, 1989, 139–167. o.

78 — Az Európai Parlament 2009. április 2-i jogalkotási állásfoglalása a személyek közötti, vallásra vagy meggyőződésre, fogyatékoságra, életkorra vagy szexuális irányultságra való tekintet nélküli egyenlő bánásmód elvének alkalmazásáról szóló tanácsi irányelvre irányuló javaslatról, P6_TA(2009) 0211, 21–22. o.

79 — A Bizottság jelentése az Európai Parlamentnek és a Tanácsnak – Közös jelentés a [2000/43] irányelv és a [2000/78] irányelv alkalmazásáról, előterjesztve 2014. január 17-én, COM(2014) 2 végleges, 11. o. (a magyar változatban 10. o.); A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának – Megkülönböztetésmentesség és esélyegyenlőség: megújított kötelezettségvállalás, előterjesztve 2008. július 2-án, COM(2008) 420 végleges, 10. o.

80 — Így a valláson vagy meggyőződésen alapuló eltérő bánásmód igazolására az egyházi vagy politikai céllal működő vállalatok érdekében bevezetett különös igazolási indokot az uniós jogalkotó a 2000/78 irányelv 4. cikkének (2) bekezdésében kifejezetten ahhoz a feltételhez köti, hogy azzal „nem igazolható más alapokon nyugvó hátrányos megkülönböztetés”. Ehhez hasonlóan az uniós jogalkotó az irányelv 6. cikkének (2) bekezdésében lehetővé teszi bizonyos korhatárok kikötését és bizonyos életkori szempontok figyelembevételét, „feltéve, hogy ez nem eredményez a nemi hovatartozáson alapuló hátrányos megkülönböztetést”. Az irányelv (3) preambulumbekkezdése továbbá különösen hangsúlyozza, hogy „a nők gyakran többszörös megkülönböztetés áldozatai”. Egyébként 2014. január 17-i jelentésében érintőlegesen a Bizottság is azt az álláspontot fejezi ki, hogy a 2000/78 irányelv alapján bizonyos mértékben már megengedett „az egységes fellépés kettő vagy több megkülönböztetési ok kombinációjával szemben”; lásd: COM(2014) 2 végleges, 11. o. (a magyar változatban 10. o.).

közvetett hátrányos megkülönböztetés szempontjából kell vizsgálni. Ilyen esetben tehát az irányelv 2. cikke (2) bekezdésének b) pontja alapján azt kell vizsgálni, hogy a szóban forgó intézkedés az érintetteket különösen az eltérő bánásmód alapjául szolgáló két vagy több tényező együttes hatása hátrányos helyzetbe hozza-e.

155. Amennyiben ahhoz, hogy egy tényállást a 2000/78 irányelv 2. cikke (2) bekezdésének b) pontja értelmében vett közvetett hátrányos megkülönböztetések csoportjába soroljunk, elegendő az irányelv 1. cikkében megjelölt tényezők *egyike* vonatkozásában fennálló hátrányos helyzetbe hozás is,⁸¹ úgy akkor sem lehet más a helyzet, ha az érintett személyeket nem egy, hanem két vagy több megnevezett tényező együttese alapján hoznak hátrányos helyzetbe. A hátrányos megkülönböztetés 2000/78 irányelvben foglalt tilalmának hatályát ugyanis, figyelemmel annak alapvető jellegére, nem lehet megszorító módon meghatározni.⁸²

156. Ezek alapján az olyan ügyekben, mint a jelenlegi, a 2000/78 irányelv 2. cikke (2) bekezdése b) pontjának alkalmazásával azt kellene megállapítani, hogy az olyan munkavállalókat, mint D. Parris, szexuális irányultságuk és életkoruk alapján együttesen hozzák-e hátrányos helyzetbe, mégpedig azért, mert a biztosítási feltételek *de facto* ahhoz vezetnek, hogy speciálisan az ő túlélő társaiktól szisztematikusan megtagadják a túlélő hozzátartozói nyugdíjat.⁸³ Ugyan a túlélő társat illető túlélő hozzátartozói nyugdíj előnye minden munkavállaló esetében attól a (látszólag semleges) feltételtől függ, hogy 60. életévének betöltését megelőzően házasságot vagy bejegyzett élettársi kapcsolatot kell létesítenie. Valójában azonban ily módon az 1951 előtt született homoszexuális munkavállalók – szemben a munkavállalók minden más csoportjával – szisztematikusan ki vannak zárva a túlélő hozzátartozói ellátás e formájából, mégpedig azért, mert az említett feltételt sohasem teljesíthették, még ha akarták volna sem.

157. Ezzel azonban nincs vége. Az eltérő bánásmód alapjául szolgáló, a 2000/78 irányelv 1. cikkében megjelölt két vagy több tényező együttese azzal is járhat, hogy az *arányosság vizsgálata* során a szembenálló érdekek mérlegelésekor a hátrányos helyzetbe hozott munkavállalók oldalán több súly esik a mérleg serpenyőjébe, ami növeli annak valószínűségét, hogy az érintetteket *túlzott mértékben korlátozzák*, és ezáltal a szűkebb értelemben vett arányosság követelménye sérül.

158. A jelen ügyben pontosan ez a helyzet: ahogy fentebb kifejtettem,⁸⁴ a vitatott 60 éves korhatár azért aránytalan, mert túlzott mértékben hátrányosan érinti az olyan érintett munkavállalókat, mint D. Parris, akik homoszexuálisok, és az 1951-et megelőző években születtek.

159. Összességében tehát a 2000/78 irányelv 2. cikke (2) bekezdésének b) pontjával összefüggésben értelmezett 2. cikkének (1) bekezdése értelmében vett, tiltott közvetett hátrányos megkülönböztetést kellene megállapítani, ha a foglalkoztatói nyugdíjrendszer vitatott biztosítási feltételei ugyan önmagában az életkor, vagy önmagában a szexuális irányultság alapján nem bizonyulnának hátrányos helyzetbe hozásnak, azonban az eltérő bánásmód alapjául szolgáló két tényező együttese alapján igen.

81 — Lásd ehhez a jelen indítvány fenti 54–64. pontját.

82 — Lásd ugyanebben az értelemben, a rokon 2000/43 irányelv vonatkozásában: Runevič-Vardyn és Wardyn ítélet (C-391/09, EU:C:2011:291, 43. pont); CHEZ Razpredelenie Bulgaria ítélet (C-83/14, EU:C:2015:480, 42. és 66. pont).

83 — Feltéve mindig, hogy a két tényező valamelyike alapján önmagában még nem állapítjuk meg a hátrányos megkülönböztetést, ahogy azt az előzetes döntéshozatalra előterjesztett első és második kérdés kapcsán én is teszem.

84 — Lásd ehhez a jelen indítvány 74–99. pontját.

E – A Bíróság ítéletének időbeli hatálya a jelen ügyben

160. Az alperes hatóságok által előadottakkal összefüggésben emlékeztetni kell arra, hogy a Bíróságnak alapvetően lehetősége van rá, hogy ítéletének időbeli hatályát nagyon kivételes esetben, a jogbiztonságon alapuló, magasabb rendű követelményeinek megfelelően a jövőre korlátozza, különösen akkor, ha az nagyszámú, jóhiszeműen létrejött jogviszonyt érint, és súlyos pénzügyi következmények várhatóak.⁸⁵

161. A jelen ügyben azonban egyáltalán nem állnak rendelkezésre olyan konkrét adatok, amelyek az említett eljárást igazolnák. Más támpontok hiányában ugyanis abból kell kiindulni, hogy az olyan szabályozás, mint a jelen ügyben szóban forgó, amely speciálisan az 1951 előtt született homoszexuálisokat hozza hátrányos helyzetbe, lényegesen kevesebb munkavállalót, illetve özvegyet érint, mint például egy olyan, nemen alapuló hátrányos megkülönböztetéssel összefüggő ügy, mint amilyen a Barber-ítélet⁸⁶ tárgyát képezte. Ennek megfelelően a jelen ügyben a foglalkoztatói ellátási rendszerre és más hasonló nyugdíjrendszerekre eső bármiféle többletthez is belátható határok között maradna. Annál inkább igaz ez, minthogy az említett rendszer finanszírozását eleve úgy tervezték, hogy a munkavállalók megházasodnak. Ha D. Parris nővel kötött volna házasságot, akkor az ő túlélő hozzátartozói nyugdíjának finanszírozására, amennyire látható, minden további nélkül kiterjedt volna a foglalkoztatói ellátási rendszer számítása.

162. Ettől eltekintve a Bíróság az ítélet időbeli hatályának korlátozását rendszerint elutasítja, ha egy adott jogkérdés vonatkozásában nem először hoz ítéletet.⁸⁷ A jelen ügyben ez a helyzet: a Maruko-ítélet óta fennáll, hogy a 2000/78 irányelv alkalmazható a foglalkoztatói nyugdíjrendszerekből származó túlélő hozzátartozói nyugdíjra. Mivel abban az ügyben az ítélet hatályának korlátozása kifejezetten elutasításra került,⁸⁸ az említett eljárás mód a jelen ügyben sem jöhet szóba.

163. Amennyiben a Bíróság mégis alkalmazná az említett korlátozást, úgy ez alól az állandó ítélkezési gyakorlatnak megfelelően kivételt képeznének legalább azon személyek igényei, akik időben lépéseket tettek jogaik biztosítása érdekében, akár kereset, akár azzal egyenértékű jogérvényesítési eszköz útján.⁸⁹ Ezek közé a személyek közé tartozik nem utolsósorban D. Parris.

VI – Véggkövetkeztetések

164. A fenti megállapítások alapján azt javaslom a Bíróságnak, hogy az ír Labour Court (munkaügyi bíróság) előzetes döntéshozatal iránti kérelmére az előzetes döntéshozatalra előterjesztett első kérdésből kiindulva a következőképpen válaszoljon:

A 2000/78/EK irányelv 2. cikke (2) bekezdésének b) pontjával összefüggésben értelmezett 2. cikkének (1) bekezdése által tiltott, a szexuális irányultságon alapuló közvetett hátrányos megkülönböztetésnek minősül az, ha valamely foglalkoztatói nyugdíjrendszer az azonos nemű élettárs túlélő hozzátartozói nyugdíjra való jogosultságát ahhoz a feltételhez köti, hogy a bejegyzett élettársi kapcsolatot a rendszerben biztosított munkavállaló 60. életének betöltését megelőzően létesítették, amennyiben az érintettek számára élettársi kapcsolat vagy házasság létesítése az említett korhatár elérése előtt ugyanakkor jogilag lehetetlen volt.

⁸⁵ — Defrenne-ítélet („Defrenne II”, 43/75, EU:C:1976:56, 69. és 70. pont); Barber-ítélet (C-262/88, EU:C:1990:209, 44. pont); Bosman-ítélet (C-415/93, EU:C:1995:463, 144. pont).

⁸⁶ — Barber-ítélet (262/88, EU:C:1990:209).

⁸⁷ — Barber-ítélet (262/88, EU:C:1990:209, 41. pont); Bosman-ítélet (C-415/93, EU:C:1995:463, 142. pont); Meilicke és társai ítélet (C-292/04, EU:C:2007:132, 36. pont); Maruko-ítélet (C-267/06, EU:C:2008:179, 77. pont).

⁸⁸ — Maruko-ítélet (C-267/06, EU:C:2008:179, 77–79. pont).

⁸⁹ — Barber-ítélet (262/88, EU:C:1990:209, 44. pont); Bosman-ítélet (C-415/93, EU:C:1995:463, 144. pont); hasonlóan az UNIS és Beaudout Père et Fils ítélet (C-25/14 és C-26/14, EU:C:2015:821, 53. pont).